

AMK Mededelingen

Afgiftekantoor: Hoboken 1

Mededelingen van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring vzw
15 september 2004

verschijnt driemaandelijks
2004.3

20

Inhoud AMK Mededelingen 2004.3

J. De Sutter	
Editoriaal	71
Paddestoelentoonstelling 2004	71
H. De Meulder	
Paddestoelen op Adelaarsvaren (<i>Pteridium aquilinum</i> (deel 1))	72
Opstellen excursieprogramma 2005	79
H. De Meulder	
<i>Sarcoscypha coccinea</i> (Scop.: Fr.) Lambotte s.s. (Rode kelkzwam) nu ook in het Antwerpse, Hoboken	80
T. Stijve	
De verrassingen van de urbane mycologie	82
E. Vanaelst, M. Schoonackers & R. Walley	
Zeldzame, stekelige houtzwammen in het Meetjesland	89
P. Holemans	
Nieuwtjes uit de bibliotheek	92
T. Stijve	
De tropische reuzenpaddestoel <i>Macrocybe titans</i> is eetbaar en kan worden gekweekt	93
P. Holemans	
Website News	94
J. De Keyser	
Verslag van de 13 ^{de} Vlaamse Mycologendag te Diepenbeek op 27 maart 2004	95
Paddestoelentoonstelling van de Cercle Mycologique de Bruxelles	96
K. Van de Put	
Nieuwtjes uit de recente tijdschriften	97
Educatieve avonden	99
Najaarsexcursies 2004	100

Redactie AMK Mededelingen

I. Antonissen, A. de Haan, A. De Kesel, H. De Meulder, F. Dielen, J. Gelderblom, J. Schavey, K. Van de Put, E. Vandeven, J. Volders, R. Walley

Eindredactie & vormgeving: H. Hendrickx, Dalweg 16, 2328 Meerle, tel.: 03/3158769

Verzending: H. De Meulder, Verenigde Natieslaan 131, 2660 Hoboken

Richtlijnen voor auteurs van artikels in AMK Mededelingen

Alle leden van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring hebben het recht te publiceren in AMK Mededelingen. Artikels kunnen ingestuurd worden zowel in duidelijk handschrift als getikt. Teksten op diskette van 3.5" of verzonden per e-mail zijn ook van harte welkom.

Alle artikels moeten naar Harrie Hendrickx, Dalweg 16, 2328 Meerle e-mail: harrie.hendrickx@skynet.be gezonden worden, ten laatste zes weken voor het verschijnen.

Figuren in inkt mogen maximaal 16,6 cm x 23,4 cm groot zijn, inclusief maatstrepen en nummering van de tekeningen. Grotere tekeningen zullen verkleind of versneden worden. De figuren worden best voorzien van een maatstreek om de afmetingen aan te duiden. Vermeld steeds naam en adres van de auteur.

Omslagfiguur ontwerp: Pascale Holemans

ISSN 0771-9884

wettelijk depot: BD 36771

verantwoordelijke uitgever en eindredactie: H. Hendrickx, Dalweg 16, 2328 Meerle

AMK Mededelingen wordt gerealiseerd met steun van het Provinciebestuur van Antwerpen

Editoriaal

Joke De Sutter

Het doet plezier hoe je nu in een paar nummers de evolutie van 20 jaar AMK Mededelingen kan lezen. Wat kan ik hieraan nog toevoegen? ...
Waarom de lezers niet even laten kennismaken met het boeiend, leerrijk en creatief werk?

Toen ik in de loop van september 1997 voor de eerste maal deelnam aan de excursies van de K.A.M.K. werd ik snel aangesproken om het tikwerk van Jean Werts over te nemen. Zijn drukke bedrijfsactiviteiten slopten hem volledig op.

Waarom zou ik hierbij mijn steentje niet bijdragen?

De auteurs bezorgden hun teksten, handgeschreven of per diskette, terwijl e-mail meer en meer zijn intrede deed.

Het koste heel wat moeite "als beginnend mycoloog" de handgeschreven teksten te ontcijferen. Letterlijk en figuurlijk werd ik gedoopt in mycologische termen en Latijnse woorden. En ik verzeker je dat deze termen niet waren terug te vinden in "van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal".

Gretig maakte ik gebruik van de mycologische bibliotheek en vooral het werk, "Lexicon van Mycologische Termen", van Jean Schavey heeft mij hierbij geholpen.

Naast de cursief geplaatste wetenschappelijke

soortnaam werd erop gelet de Nederlandse naam, indien mogelijk, toe te voegen. De tekst werd daarna in de overeengekomen lay-out geplaatst, gekopieerd en aan de verschillende redactieleden verzonden.

De redactieleden werden vriendelijk verzocht hun correcties en aantekeningen tijdig terug te zenden of deze mee te brengen op de redactievergadering. Met andere woorden de eerste uitprint werd aan een kritische beoordeling onderworpen. Tijdens deze vergaderingen werd er hard en ernstig gewerkt om alle artikels erdoor te krijgen om daarna met tevreden en opgelucht gevoel, vermoeid maar vooral dorstig pas rond 23.30 u. of later de bio-ruimte te verlaten. Thuis werden de teksten, op stille momenten, nogmaals doorgenomen en klaargemaakt voor publicatie. Deze werden dan via diskette en later per e-mail aan de eindredacteur overgemaakt.

Eind 2000 werd naast het tikwerk ook de eindredactie aan mij toevertrouwd.

Toen ik Emile Vandeven zijn versie hierover las, kon ik mij 100% inleven, ja ... het was fijn!

Je moet het maar eens doen, dan pas weet je wat ik hiermee bedoel.

Nogmaals proficiat met 20 jaar AMK Mededelingen en op naar de volgende.

Paddestoelententoonstelling 2004.

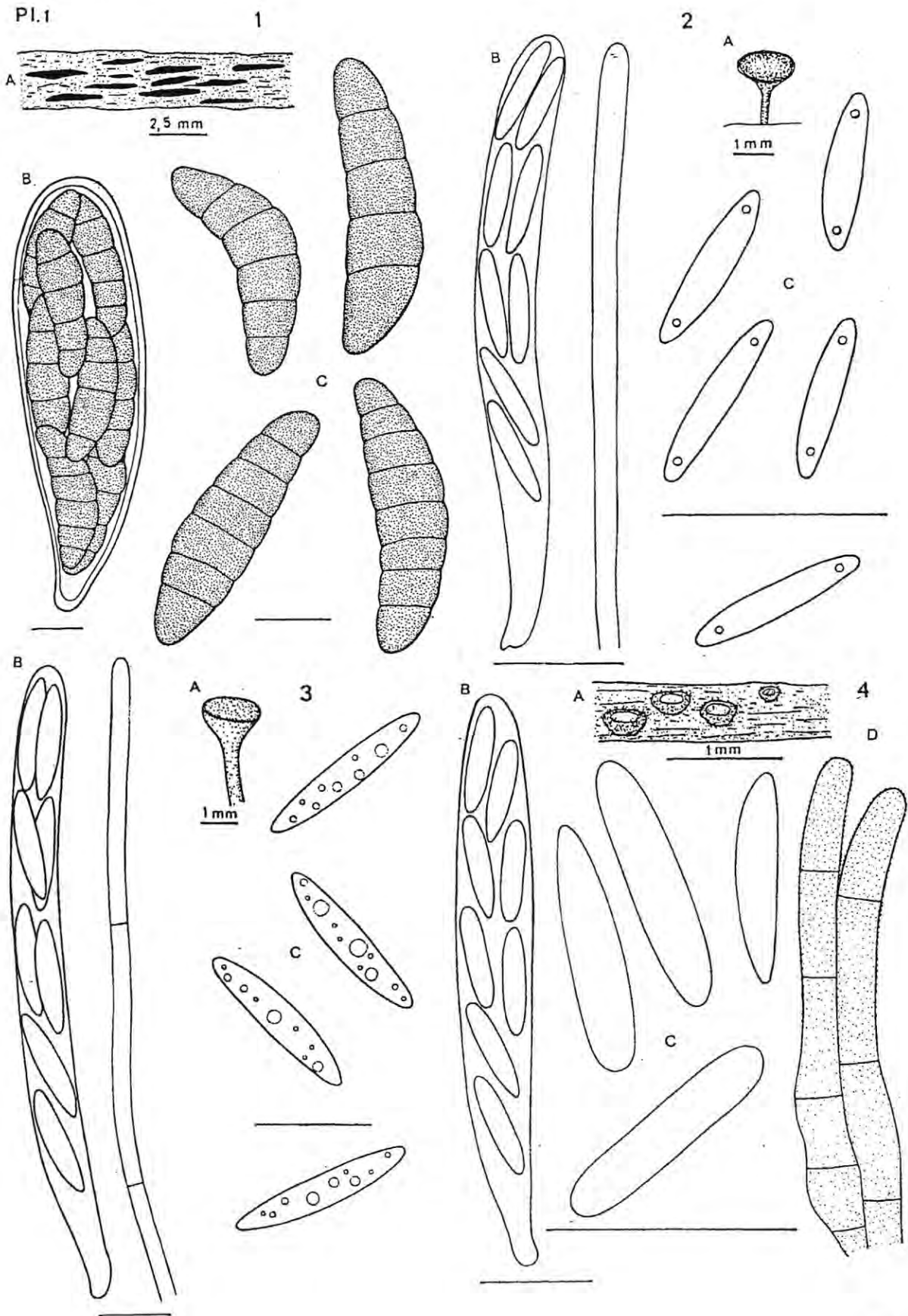
Onze jaarlijkse tentoonstelling heeft zoals gewoonlijk plaats in de hal van Kindervreugd in het Peerdsbos, Bredabaan 89 Brasschaat, op zaterdag 9 en zondag 10 oktober, telkens van 10 tot 17 uur.

Het opbouwen van de tentoonstelling en het aanbrengen van paddestoelen gebeurt op vrijdag 8 oktober vanaf 17 uur. Wij verwachten zoveel mogelijk hulp, iedereen kan hier aan deelnemen, ook nieuwe leden. De opstelling is trouwens een leerzame bezigheid waarbij u heel wat nieuwe soorten zult leren kennen. Voor de kleine groep van steeds dezelfde mensen, die zich voor de talrijke activiteiten van de kring inzetten, zal het prettig zijn nieuwe gezichten op de werkvloer te zien.

Leden die niet in de mogelijkheid zijn vrijdag paddestoelen aan te brengen kunnen deze vanzelfsprekend zaterdag en zondag tijdens de tentoonstelling meebrengen.

Op de tentoonstellingsdagen verwachten we u ook talrijk, om bezoekers te ontvangen en hun de nodige uitleg te geven. Vooral zondagnamiddag is een drukke dag waarop we best wat hulp kunnen gebruiken.

Hopelijk zijn de weergoden ons gunstig gezind met veel regen vooraf zodat er veel paddestoelen zijn, en veel zon tijdens de tentoonstelling om veel bezoekers te krijgen.

HDM

Paddestoelen op Adelaarsvaren (*Pteridium aquilinum*) - deel 1

Hubert De Meulder
Verenigde Natieslaan 131
B- 2660 Hoboken

De Meulder H. Fungi on Bracken Fern (*Pteridium aquilinum*)-part 1
Med. Antwerpse Mycol. Kring 2004.3: 72-79

Summary

A survey of fungi on dead stems and fronds of *Pteridium aquilinum*, conducted in 2002 in the Antwerp area resulted in 60 species and 11 species of Myxomycetes.

In this first part of this study 12 species are briefly described and illustrated. They belong to the following orders: Dothideales: *Rhopoglyphus filicinus*; Leotiales: *Cyathicula cyathoidea*, *Hymenoscyphus scutula* var. *solani*, *Fuscolachnum pteridis*, *L. virgineum*, *Micropodia pteridina*, *Microscypha grisella*, *Mollisia cinerea*, *Psilachnum pteridigenum*; Sphaeriales: *Phomatospora endopteris*; Tulasnellales: *Ceratobasidium cornigerum*, *C. pseudocornigerum*.

Exsiccata of the recorded species are deposited in the Herbarium Hort. Bot. Nat. Belgii (BR).

Samenvatting

Een onderzoek naar het voorkomen van paddestoelen op dode bladeren van Adelaarsvaren (*Pteridium aquilinum*), dat uitgevoerd werd in 2002 in de Antwerpse regio, resulteerde in 60 soorten fungi en 11 soorten slijmzwammen.

In dit eerste deel van deze studie worden 12 soorten in het kort beschreven en geïllustreerd. Ze behoren tot de volgende ordes: Dothideales: *Rhopoglyphus filicinus* - Adelaarsvarenstreepzwam; Leotiales: *Cyathicula cyathoidea* - Gewoon geleikelkje, *Hymenoscyphus scutula* var. *solani*, *Lachnum pteridis* - Varenfranjekelkje, *L. virgineum* - Gewoon franjekelkje, *Micropodia pteridina* - Adelaarsvarenschijfje, *Microscypha grisella*, *Mollisia cinerea* - Gedrongen mollisia, *Psilachnum pteridigenum* - Adelaarsvarenfranjekelkje; Sphaeriales: *Phomatospora endopteris*; Tulasnellales: *Ceratobasidium cornigerum* - Berijpt waswebje, *C. pseudocornigerum* - Melig waswebje.

Exsiccata van de gevonden soorten werden gedeponeerd in de Nationale Plantentuin te Meise (BR).

De waardplant

Adelaarsvaren is een opvallende sporenplant; de taxonomische moeilijkheden bij het bepalen ervan zijn nagenoeg uitgesloten.

Kenmerken:

- de plant heeft geen stengel of stam.
- de bladsteel spruit uit een vingerdikke wortelstok
- de bladeren kunnen 2 tot 3 m lang worden. Een schuine dwarsdoorsnede van de bladsteel vertoont

←Plaat 1. Fig. 1. 1. *Rhopoglyphus filicinus*. A: vruchtlichamen B: ascus, c: sporen. Fig. 2. *Cyathicula cyathoidea* A: apothecium, B: ascus en parafyse, C: sporen. Fig. 3. *Hymenoscyphus scutula* var. *solani*. A: apothecium, B: ascus en parafyse, C: sporen. Fig. 4. *Lachnum pteridis* A: apothecium, B: ascus, C: sporen, D: haren.

een figuur die lijkt op een adelaar met uitgespreide vleugels.

- de bladeren zijn ongeveer driehoekig en meermaals gedeeld
- de sporangia bevinden zich onder de omgekrulde bladrand
- algemeen op zandgrond, kalk- en voedselarme, humusrijke bodem; zowel in loof- als naald- of gemengde bossen, maar ook op akkers.

Adelaarsvaren is een giftige plant. In de bladeren zijn kankerverwekkende stoffen aangetoond. Het wordt derhalve aangeraden tussen eind augustus en begin oktober niet direct tussen de varens te stappen. Ze bieden ook een ideaal schuiloord voor teken.

Onderzoek en methode

Het onderzoek van paddestoelen op Adelaarsvaren gebeurde op onregelmatige tijdstippen van 13 mei tot 7 december 2002 volgens de beschikbare tijd en weersomstandigheden; het geselecteerd materiaal werd ingezameld van verschillende groeiplaatsen in de Antwerpse regio, voornamelijk van Zoersel "Zoerselbos", Kontich "Vuile plas", Hingene "Domein d'Ursel" en Rumst "Blauw pan". Bij gelegenheid werd ook elders materiaal ingezameld. Er werden 41 maal varens verzameld.

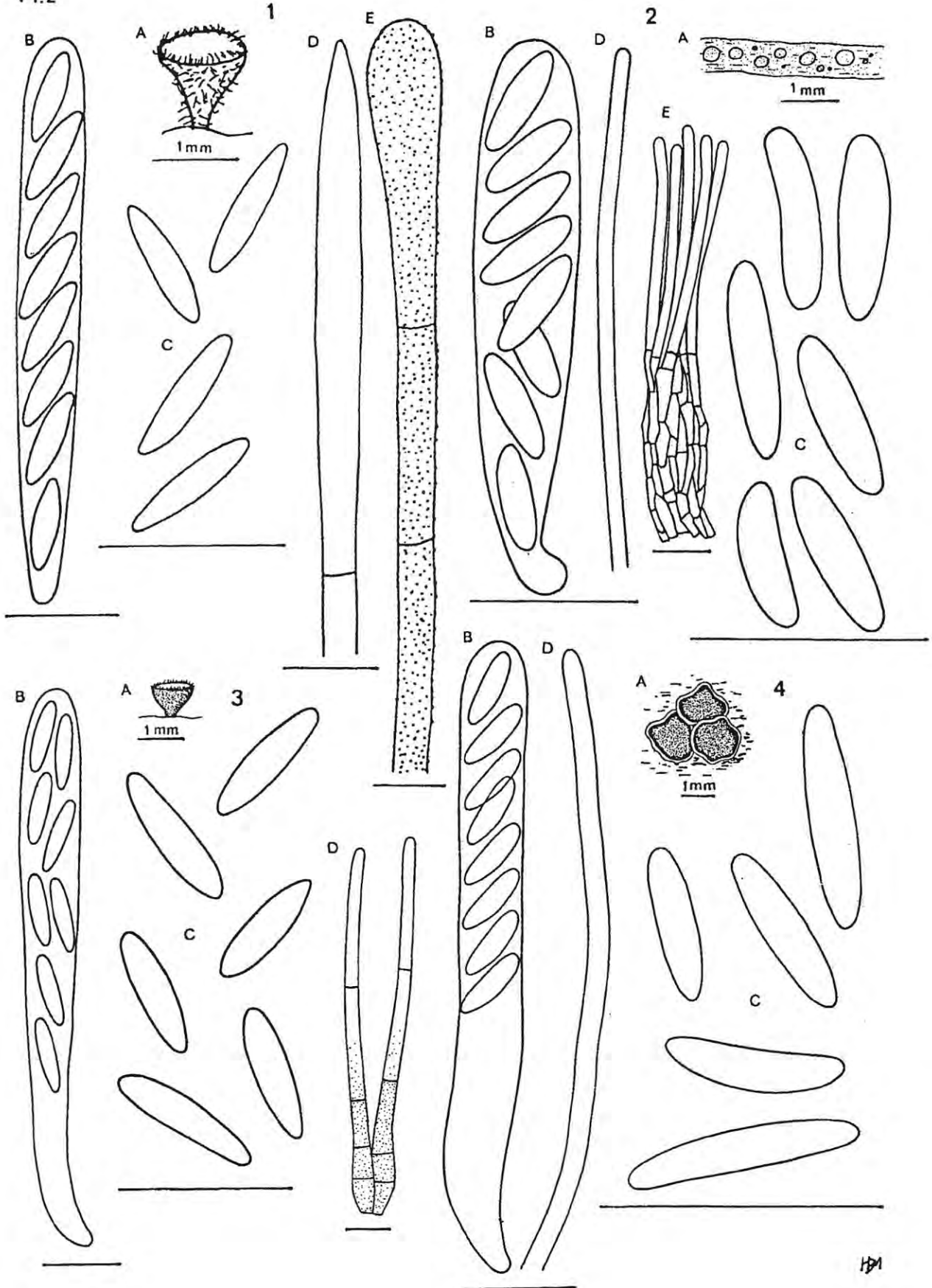
Door wind en regen worden de lange bladeren vrij vlug neergeslagen zodat de hele bodem ermee kan bedekt zijn; zelfs in de winter kunnen de dode planten een dikke laag vormen. Om toegang te krijgen tot de overjarige, grondliggende stengelfragmenten werd gebruik gemaakt van een stevige hark die erg nuttig bleek.

De afgestorven bladstelen blijven lang hard en houtachtig waardoor de compostering traag verloopt en het onderzoek daardoor lang kan uitgevoerd worden. Opvallend was het vrij groot aantal soorten van Corticiaceae die werden aangetroffen.

De bladstelen en de secundaire blaadjes werden fragmentarisch verzameld in hun natuurlijke standplaats, meestal van plaatsen met een hoge vochtigheidsgraad, veroorzaakt door regen en dauw. Vooraf werden ze bekeken met een veldloep van 10x. Het verzamelde studiemateriaal werd onder een stereomicroscop met vergrotingen van 10-30-60 x, onderzocht op het voorkomen van bruikbare vruchtlichamen waarna microscopische controle werd uitgevoerd met een vergroting van 40-1000x, in

Pl. 2

water of Kongorood in ammoniak.

Volgens de literatuur is het voorkomen van paddestoelen op Adelaarsvaren vermoedelijk vrij groot.

Het gedroogde materiaal (exsiccata) werd ter beschikking gesteld van de Nationale Plantentuin te Meise (BR).

Beschrijving van de soorten

De beschrijving van de soorten kan, althans gedeeltelijk, afwijken van de gegevens uit de literatuur.

1. *Rhopoglyphus filicinus* (Fr.: Fr.) Nitschke

Syn.: *Rhopoglyphus pteridis* (Sow.) Winter adelaarsvarenstreepzwam (Plaat 1, figuur 1)

Vruchtlichamen: in langwerpige, zwarte, opgeblazen stromata van 2-3 x 1-1,5 mm, die zich ontwikkelen onder de epidermis en dichte, zwarte vlekken op de bladstelen van de waardplant vormen.

Asci: 66-80 x 20-25 μm , knotsvormig, met zeer korte steel, dikwandig, met 8 overlappende, 2-3-rijige sporen.

Sporen: 26-35 x 7-9 μm , elliptisch-cilindrisch, 3-7 dwarse septen, recht of iets gebogen, ingesnoerd aan de septen, strogeel tot bruin, glad.

Parafysen: niet waargenomen.

Onderzocht materiaal: zeer algemeen in zwermen gevonden op dode bladstelen; Kontich "Vuile plas", IFBL C4.47.13, 15.05.02, De Meulder (BR-155651,63).

Opmerkingen: deze zeer opvallende soort komt in de lente zeer algemeen voor op de bladstelen van het onderzocht substraat en ontbreekt nagenoeg in geen enkel Adelaarsvarenbestand

2. *Cyathicula cyathoidea* (Bull.: Fr.) de Thuemen

Syn.: *Phialea cyathoidea* (Bull.) Gillet; *Crocicreas cyathoidea* (Bull.) S.F. Carp.

Gewoon geleikelkje (Plaat 1, figuur 2)

Apothecia: tot 1,5 mm diameter, jong bekervormig

met ingerolde rand, later schotelvormig tot vlak, meestal met gave rand of lichtjes ingekerfd, crèmekleurig, uitgespreid lichtjes grijsachtig, op korte tot vrij lange steel; vlees iets taai; excipulum met parallele hyfen; solitair of met enkele bijeen, verspreid over het substraat.

Steel: tot 1,5 mm lang en 0,2-0,25 mm dik, cilindrisch, crèmekleurig.

Asci: 44-53 x 4,5-5,5 μm , cilindrisch, met 8, 2-rijige sporen, J+.

Sporen: 7-10 (-11) x 1,5-2 μm , smal spoelvormig, hyalien, soms met een kleine druppel aan ieder eind.

Parafysen: ca. 2 μm diameter, cilindrisch, aan de top iets dikker.

Onderzocht materiaal: op dode, vochtig liggende bladstelen, Zoersel "Zoerselbos", IFBL C5.13.41, 16.06.02, De Meulder (BR-155649,61).

Opmerkingen: de gevonden soort lijkt sterk op *Hymenoscyphus repandus* (Phill.) Dennis, maar deze heeft iets bredere cilindrische sporen en wordt uitsluitend vermeld op kruidstengels; ze blijkt weinig voor te komen op de onderzochte waardplant.

3. *Hymenoscyphus scutula* (Pers.: Fr.)

W. Phillips var. solani P. Karst

(Plaat 1, figuur 3)

Apothecia: 1-1,5 mm diameter, geeloker tot lichtgeel, eerst schotelvormig, later vlakker, gesteeld, solitair of met enkele vruchtlichamen bijeen.

Steel: 1-1,5 x 0,3 mm, slank, cilindrisch, lichtcrème tot wit, iets bepoederd.

Asci: 80-95 x 5-7,5(-9,5) μm , cilindrisch tot knotsvormig, met 8 sporen, 2-rijig, J+.

Sporen: 15-17 x 2,5-4 μm , spoelvormig, glad, hyalien, geen septen en zonder aanhangsels (ciliën); inhoud met enkele druppels.

Parafysen: ca. 2 μm diameter, draadvormig.

Onderzocht materiaal: op dode, vochtig liggende bladsteelfragmenten, Kontich "Vuile plas", IFBL C4.47.13,

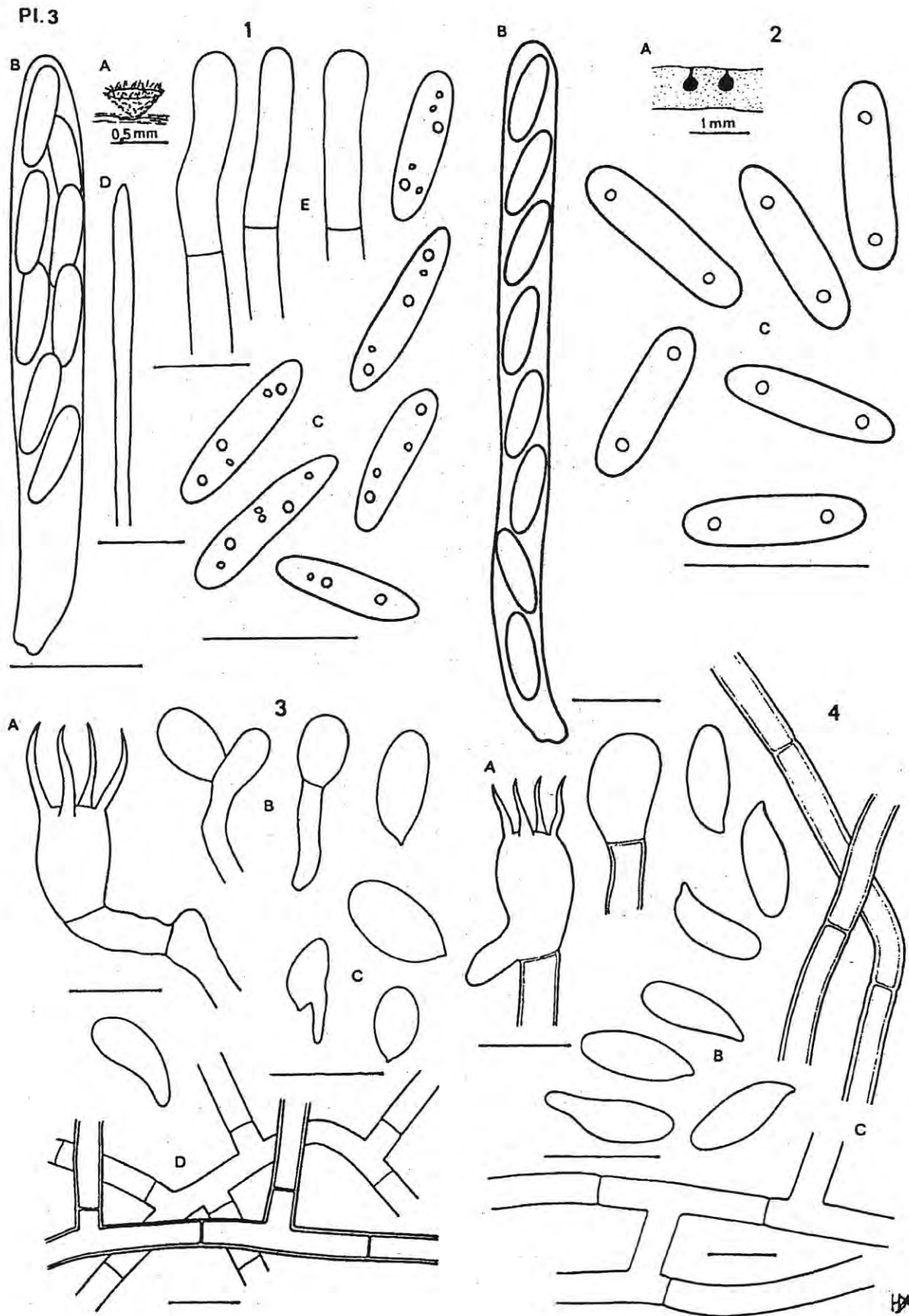
29.06.02, De Meulder (BR-155658,70).

Opmerkingen: de gevonden soort vertoont grote gelijkennis met de var. *scutula* (Pers.: Fr.) W. Phillips, maar deze heeft echter grotere sporen met een hyalien aanhangsel; ze wordt over het algemeen vermeld van Bitterzoet (*Solanum dulcamara*) maar wordt eveneens aangetroffen op andere kruiden.

4. *Fuscolachnum pteridis* (Alb. & Schwein.: Fr.) J.H. Haines

Syn.: *Dasyscyphus pteridis* (Alb. & Schwein.: Fr.) Massee, *Lachnum pteridis* (Alb. & Schwein.: Fr.) ? Varenfranjekelkje (Plaat 1, figuur 4)

←Plaat 2. Fig. 1. *Lachnum virgineum*. A: apothecium, B: ascus, C: sporen, D: parafyse, E: haar. Fig. 2. *Micropodia pteridina*. A: apothecia, B: ascus, C: sporen, D: parafyse, E: randharen. Fig. 3. *Microscypha grisella*. A: apothecium, B: ascus, C: sporen, D: haren. Fig. 4. *Mollisia cinerea*. A: apothecia, B: ascus, C: sporen, D: parafyse.

Apothecia: tot 0,4 mm diameter, eerst bekervormig, later schotelvormig, zittend op een brede basis, bekleed met korte, bruine haren; hymenium geelachtig.

Haren: 20-40 x 3-4 μm , dunwandig, spaarzaam gesepteerd, fijn gekorrelt, dicht opeen groeiend.

Asci: 40-57 x 5,5-7,5 μm , cilindrisch-knotsvormig, met korte steel, en met 8 onregelmatig gerangschikte, 1- 2-rijige sporen.

Sporen: 7-11,5 x 1,5-2,5 μm , elliptisch of knotsvormig, hyalien.

Parafysen: ca. 2 μm diameter, draadvormig, op gelijke hoogte met de asci.

Onderzocht materiaal: op dode, vochtig liggende bladsteelfragmenten, Zoersel "Zoerselbos", IFBL C5.13.41, 9.06.02, De Meulder (BR-155669,81).

Opmerkingen: de gevonden soort, die sterk gebonden is aan Adelaarsvaren, is niet zeldzaam, maar wordt vermoedelijk door het weinig gericht onderzoek over het hoofd gezien; ze wordt niet vermeld in de "Aantekenlijst" (Vandeven et al. 1996), maar werd reeds gesignaleerd voor de Brusselse regio door Bommer & Rousseau (1884).

5. *Lachnum virgineum* (Batsch : Fr.) P.

Karst.

Syn.: *Dasyscyphus virgineus* (Batsch) Gray

Gewoon franjekelkje (Plaat 2, figuur 1)

Apothecia: 0,5-1 mm diameter, eerst bekervormig, later schotelvormig, met duidelijke steel; hymenium wit tot crèmekleurig; excipulum wit, bekleed met witte haren; gezellig groeiend op het substraat.

Steel: 0,5-1 mm lang, cilindrisch, behaard.

Haren: 80-104 x 5-6 μm , knotsvormig, top tot 10 μm dik, dunwandig, gesepteerd, fijn korrelig, zeer variabel in lengte.

Asci: 47-57 x 4-6,5 μm , cilindrisch-knotsvormig, dikwandig, met 8, schuin 2-rijige sporen, J+.

Sporen: 6-9,5 x 1,5-2,5 μm , spoelvormig-knotsvormig, glad, dunwandig, hyalien.

Parafysen: tot 67 x 4,5 μm , lancetvormig, boven de asci uitstekend.

Onderzocht materiaal: op dood, vochtig liggend bladsteelfragment, Zoersel "Zoerselbos", IFBL

C5.13.32, 7.07.02, De Meulder (BR).

Opmerkingen: karakteristiek bij deze soort zijn de fijn geïncrusteerde, hyaliene, stompe, dunwandige haren.

6. *Micropodia pteridina* (Nyl.) Boud.

Syn.: *Mollisia petridina* (Nyl.) P. Karst.

Adelaarsschijfje (Plaat 2, figuur 2)

Apothecia: 0,2-0,4 mm diameter, eerst napvormig, later vlak, bij droogte gesloten, geheel wit tot iets gelig, fijn donsig, wit behaard aan de buitenkant, met zeer korte steel van nauwelijks 0,05-0,1 mm lang; in groepen bijeen.

Randharen: 25-35 x 1,5-2 μm , draadvormig, stomp, dunwandig, hyalien, niet gesepteerd.

Asci: 30-37 x 5-6 μm , knotsvormig met stompe top, 8, schuin 1-rijige sporen.

Sporen: 5-8,5(-9,5) x 1,5-2 μm , nagenoeg spoelvormig, recht of iets gebogen, hyalien.

Parafysen: 1,5-2 μm diameter, weinig talrijk aanwezig.

Onderzocht materiaal: op de zwarte basis van dode, vaak ondergrondse bladstelen, Kontich "Vuile plas", IFBL C4.47.13, 13.05.02, veelvuldig waargenomen, De Meulder (BR-155637,49).

Opmerkingen: dit kleine ascomycetje wordt wellicht door zijn minuscule afmetingen veelal over het hoofd gezien; doordat ze in zwermen op voornoemd substraat groeien zijn ze echter zeer opvallend.

Het wordt niet vermeld in de "Aantekenlijst", maar is wel opgenomen in de "Prodrome" (De Wildeman & Durand, 1898).

7. *Microscypha grisella* (Rehm) H.Syd. & Syd.

(Plaat 2, figuur 3)

Apothecia: tot 1 mm diameter, schotelvormig, zeer kort gesteeld tot zittend, excipulum bruin, rand met witte haren bezet; hymenium bleekgrijs, concaaf.

Haren: tot 60 μm lang, 2,5-3 μm diameter, top ca. 2 μm en afgerond, hyalien, gesepteerd.

Asci: tot 70 x 7 μm , knotsvormig, top iets taps uitlopend; met 8, bovenaan 2-rijige, onderaan 1-rijige sporen.

Sporen: 6,5-9,5 x 1,5-2 μm , spoelvormig, hyalien.

Parafysen: ca 2 μm diameter, draadvormig, even lang als de asci.

Onderzocht materiaal: op dode, vochtig liggende bladstelen, Kontich "Vuile plas", IFBL C4.47.13, 13.05.02, De Meulder 155663,75 (BR).

Opmerkingen: deze gezellig groeiende discomyceten werden veelvuldig aangetroffen, vaak

←Plaat 3. Fig. 1. *Psilachnum pteridigenum*. A: apothecium, B: ascus, C: sporen D: parafyse, E: haren. Fig. 2. *Phomatospora endopteris*. A: perithecia, B: ascus, C: sporen. Fig. 3. *Ceratobasidium cornigerum*. A: basidium, B: probasidium, C: sporen, D: hyfen. Fig.4. *Ceratobasidium pseudocornigerum*. A: basidia, B: sporen, C: hyfen.

samen met *Micropodia pteridina* (Nyl.) Boud. (zie beschrijving daar).

8. *Mollisia cinerea* (Batsch : Fr.) P. Karst.

Gedrongen mollisia (Plaat 2, figuur 4)

Apothecia: 1-2 mm diameter, jong bekerachtig, later onregelmatig gegolfd, zittend, gedrongen; excipulum grijs- bruinachtig en iets donzig met witte rand; hymenium grijs, gezellig groeiend.

Asci: 47-62 x 4-5,5 μm , cilindrisch, met korte steel, dunwandig, met 8 schuinliggende 1-rijige sporen, hyalien, J+.

Sporen: 7-9,5 x 1,5-2 μm , elliptisch, soms iets gebogen of taps uitlopend, glad, dunwandig, hyalien.

Parafysen: ca. 2 μm diameter, draadvormig, met stompe top, iets boven de asci uitstekend.

Onderzocht materiaal: op dode, vochtig liggende bladsteelfragmenten, Zoersel "Zoerselbos", IFBL C5.13.42, 9.06.02, De Meulder (BR-152888,16).

Opmerkingen: deze algemeen voorkomende ascomycete wordt meestal vermeld van dood hout en takken van allerlei bomen en struiken; van varens is ze minder gekend.

9. *Psilachnum pteridigenum* Graddon

Adelaarsvarenfranjekelkje (Plaat 3, figuur 1)

Apothecia: ca. 0,5 mm diameter, eerst bekervormig, later schotelvormig excipulum, wit-geelachtig, behaard, solitair, of in groepjes bijeen en dan gedrongen op elkaar.

Haren: 38-47 x 6-7 μm , dunwandig, top knotsvormig verdikt, wit, gesepteerd, dunwandig.

Asci: 38-51 x 5,5-7,5 μm , knotsvormig, iets tapsvormig uitlopend naar de top, met 8, 2-rijige sporen.

Sporen: 8-11 x 2-2,5 μm , cilindrisch-spoelvormig, recht of iets gebogen, glad, hyalien, met enkele druppels.

Parafysen: 1,5-3 μm diameter, lancetvormig, hyalien, iets langer dan de asci.

Onderzocht materiaal: op dode, vochtig liggende bladsteelfragmenten, Kontich "Vuile Plas" IFBL C4.47.13, 14.06.02, De Meulder (BR-155656,68).

Opmerkingen: goede kenmerken voor deze soort zijn de lancetvormige parafysen die aan de top niet verdikt zijn, iets langer dan de asci en de gesepteerde, witte, stompe haren. Ze wordt niet vermeld in de "Aantekenlijst", maar werd in 1997 reeds gevonden in Wachtebeke (B. Declercq, pers. meded.).

10. *Phomatospora endopteris* (Plowr. ex Buckn.) Phill. & Plowr.

(Plaat 3, figuur 2)

Perithecia: ca 0,3 mm diameter, globuleus, zwart, diep in het substraat verzonken, met vrij lange nek, aan het oppervlak te zien als minuscule zwarte puntjes, verspreid over het substraat.

Asci: 70-90 x 5-6 μm , cilindrisch, kort gesteeld, met 8 schuin liggende, 1-rijige sporen.

Sporen: 9,5-11 x 2,5-3 μm , elliptisch-cilindrisch, hyalien, met druppels.

Onderzocht materiaal: op dode, vochtig liggende bladnerven, Kontich "Vuile plas" IFBL C4.47.13, 14.06.02, De Meulder (BR-155627,39).

Opmerkingen: de diep ingezonken perithecia met vrij lange nekken zijn opvallende kenmerken bij de gevonden soort; of de groene verkleuring van de epidermis, die ik heb waargenomen, kenmerkend is, is mij niet bekend.

11. *Ceratobasidium cornigerum* (Boud.)

D.P. Rogers

Berijpt waswebje (Plaat 3, figuur 3)

Vruchtlichamen: resupinaat, zeer dun, wasachtig, glad, wit-geelachtig.

Sporen: 6,5-11 x 4-5,5 μm , elliptisch, glad, dunwandig, met secundaire sporen, niet amyloid.

Basidia: 12-16 x 7,5-10 μm , subglobuleus tot kort knotsvormig, met 4 sterigmen tot 12 μm lang.

Hyfensysteem: monomitisch, hyfen tot 5 μm diameter, dun- tot iets dikwandig, hyalien, zonder gespen, vertakt in nagenoeg rechte hoek.

Cystiden: geen.

Onderzocht materiaal: op dode, vochtig liggende bladsteelfragmenten, Zoersel "Zoerselbos", IFBL C5.13.42, 2.06.02, De Meulder 155601,13 (BR).

Opmerkingen: opvallend bij de gevonden soort zijn de vrij lange, smalle, subulate sterigmen en de ellipsvormige sporen. *C. pseudocornigerum* M.P. Christ. onderscheidt zich door de smallere, elliptisch-cilindrische sporen. De gevonden soort werd tijdens het onderzoek veelvuldig aangetroffen.

12. *Ceratobasidium pseudocornigerum*

M.P. Christ.

Melig wasnetje (Plaat 3, figuur 4)

Vruchtlichamen: resupinaat, dunvlizig, wasachtig, glad, wit tot geelachtig.

Sporen: 7,5-12 x 3-4 μm , elliptisch tot iets spoelvormig, glad, hyalien, met secundaire sporen, niet amyloid.

Basidia: 10-16 x 6-10 μm , rond tot ovaal, 4 lange sterigmen van 10-12 μm lang.

Hyfensysteem: monomitisch, hyfen 4-6 μm diameter, geen septen, dun- tot iets dikwandig.

Cystiden: geen waargenomen.

Onderzocht materiaal: op dood, liggend fragment, Hingene "Domein d'Ursel", IFBL D4.54.32, 11.08.02, De Meulder (BR-155623,35).

Opmerkingen: karakteristiek voor het geslacht *Ceratobasidium* zijn de rondachtige tot ovale basidia met lange sterigmen en de septen zonder gespen; ze is nauw verwant met *C. cornigerum* (zie daar), maar deze heeft bredere sporen.

Literatuur

- ANTONISSEN I. (1994) – *Ceratobasidium* Rogers. *Sterbeekia* **16**: 26-30.
- ARNOLDS E., KUYPER T.W. NOORDELOOS M.E. (1995) – Overzicht van de paddestoelen in Nederland. N.M.V. Leiden.
- BOMMER E. & ROUSSEAU M. (1884) – Florule mycologique des environs de Bruxelles. *Bull. Soc. Roy. Bot. Belgique* **23**; *Mémoires*: 15-365.
- BREITENBACH J. & KRÄNZLIN F. (1981) – Pilze der Schweiz. Band 1. Ascomyceten. Luzern.
- BREITENBACH J. & KRÄNZLIN F. (1986) – Pilze der Schweiz. Band 2. Nichtblätterpilze. Luzern.
- DENNIS R.W.G. (1949) – A revision of the British Hyaloscyphaceae with notes on related European species. *Mycol. Pap.* **32**: 1-97.
- DENNIS R.W.G. (1956) – A revision of the British Helotiaceae in the herbarium of the Royal Botanic Gardens, Kew, with notes on related European species. *Mycol. Pap.* **32**: 1-216.
- DENNIS R.W.G. (1978-1980) – British Ascomycetes. Revised edition. Cramer, Vaduz.
- DE WILDEMAN E. & DURAND T. (1898) – Prodrôme de la flore belge II. Thallophytes (fin), Bryophytes et Ptéridophytes. Bruxelles, A. Castaigne.
- ELLIS M.B. & ELLIS J.P. (1985) – Microfungi on land plants. An identification handbook. Croom, Helm, London, 1-818.
- ERIKSSON J. & RYVARDEN L. (1973) – The Corticiaceae of North Europe. Vol. 2. Oslo.
- GRADDON W.D. (1977) – Some new Discomycete species 4. *Trans. Brit. mycol. Soc.* **69**: 255-273.
- GRELET L.J. (1932-1959) – Les Discomycètes de France d'après la classification de Boudier. Réédition 1979. *Bull. Soc. Bot. du Centre-Queste.* **3**. No spéc. Royan.
- JÜLICH W. (1984) - Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze Kleine Kryptogamenflora. Band II b/l. Basidiomyceten. I. Teil. Gustav Fischer, Stuttgart.
- LUYT-VERHEIJ O.M. (1973) - Overzicht van de Nederlandse soorten van *Dasyscyphus*. 57pp., foto-offset. Rijksherbarium Leiden.
- MUNK A. (1957) - Danish Pyrenomycetes. A preliminary flora. *Dansk bot. Ark.* **17(1)**: 1-191 Copenhagen.
- VANDEVEN E., red. (1996) Aantekenlijst voor zwammen en slijmzwammen. K.A.M.K. Antwerpen.

Opstellen excursieprogramma 2005

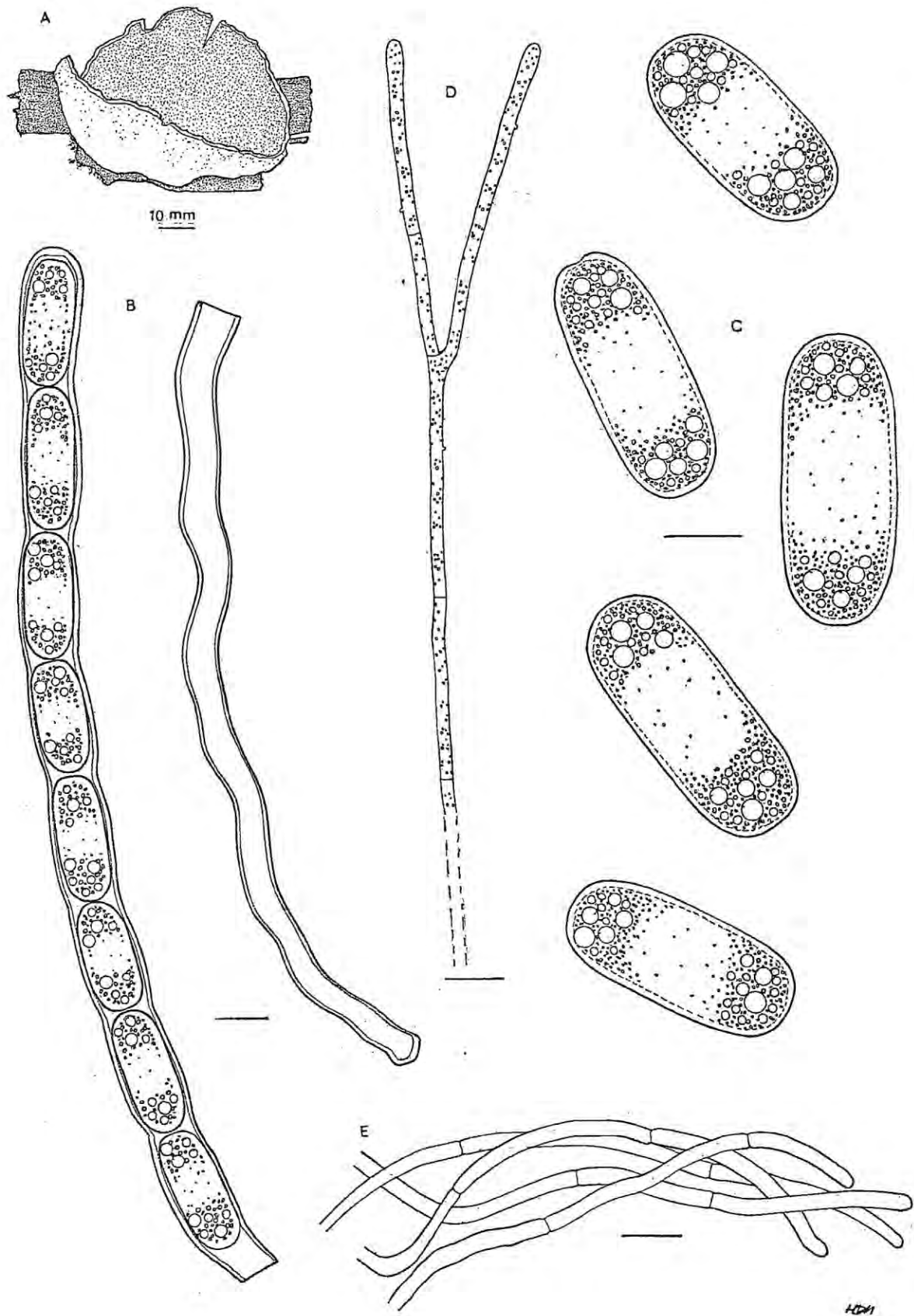
Om het excursieprogramma voor het jaar 2005 tijdig te kunnen opstellen, vragen wij de leden om hiertoe de nodige voorstellen in te dienen. Gelieve hierbij telkens ten minste volgende gegevens te vermelden: locatie van de excursie, een gemakkelijk bereikbare plaats van samenkomst en een lokaal waar 's middags de meegebrachte picknick mag worden genuttigd. Indien er eventueel een snelle hap kan worden opgediend, is dit tevens mooi meegenomen.

Voorstellen dienen ons te bereiken voor 20 november 2004, bij Jos Volders, Weverstraat 9 te 2440 Geel, tel: 014/54.91.44, E-mail: jos.volders@edpnet.be, of bij Guy Le Jeune, Beemdenlaan 67 te 2900 Schoten, tel: 03/658.54.31.

In ons fungibestand "Funbel" kent Vlaanderen nog heel

wat witte vlekken, veel van onze mooie Vlaamse terreinen, met een ongetwijfeld aantrekkelijke mycoflora, werden door onze Kring nooit of onvoldoende bezocht. Om het excursieprogramma zo gevarieerd mogelijk te houden, is het nuttig om jaarlijks een aantal onbekende, of minder bekende gebieden te bezoeken.

Ook op de adviesraad van 23 november wordt U de mogelijkheid geboden om uw eventuele excursievoorstellen in te dienen, deze avond zal volledig aan het onderwerp "excursies" gewijd worden. Het deelnemen aan deze adviesraad is dus voor al de leden een ideale gelegenheid om een duidelijke inbreng te hebben in de excursieplanning voor volgend jaar.

Sarcoscypha coccinea (Scop.: Fr.) Lambotte s.s. (Rode kelkzwam) nu ook in het Antwerpse, Hoboken

H. De Meulder
Verenigde Natieslaan 131
2660 Hoboken

Sarcoscypha coccinea (foto 1) is een prachtige bekerzwam en is, volgens Dennis (1978 - 1981), de allermooiste ascomyeet die in Engeland voorkomt; dit geldt wellicht ook voor ons land.

De apothecia groeien voornamelijk in de late winter tot de vroege lente, op vochtige, met mos begroeide takken van loofhout.

In deze bijdrage wordt melding gemaakt, met korte beschrijving en tekening, van de vondst (1 exemplaar) van *Sarcoscypha coccinea* s.s. in Hoboken (Antwerpen) "Nachtgalenhof", IFBL C4.45.21.

De Rode kelkzwam werd gevonden op 25.01.04 in een restant van een oude spoorwegbedding van ca. 800 m lang en 15 m breed, gelegen in de onmiddellijke omgeving van mijn woonst; de taluds zijn 1-3(-5) m hoog; de temperatuur bedroeg 3°-7°C en de dag voordien had het geregend.

De bodem is er erg vochtig en begroeid met nitrofiële planten, voornamelijk brandnetels en braamstruiken die agressief toenemen; het voorkomen van schelpenresten duidt mogelijk op de aanwezigheid van kalk in de bodem.

Het bomenbestand bestaat vooral uit wilgen die vaak door windworp chaotisch in de bedding liggen, begroeid met epifytische mossen; berken komen er sporadisch voor en plaatselijk is er een jonge opslag van es; ook vlier is algemeen aanwezig.

Buurtbewoners gebruiken de bedding deels als stortplaats voor snoeihouttakken, stronken e.d. van loof- en naaldhout.

Macroscopisch onderzoek

Apothecium: 6,5 cm diameter en 3,5 cm hoog; hymenium: scharlakenrood (*coccinea*); excipulum: witachtig rose, bedekt met witte, wollige haartjes; rand gekarteld, okerachtig.

De beker groeide op een vochtige, relatief harde, ontschorste tak (vermoedelijk wilg) van 22 x 15 cm (takvolume 38,85 cm³) spaarzaam begroeid met Fijn

laddermos (*Eurhynchium praelongum*); hij groeide met een korte, viltige, centrale steel van 1 x 1 cm vanuit de onderkant van de tak naar boven.

In de onmiddellijke omgeving van de vindplaats werden volgende paddestoelen genoteerd: *Tubaria furfuracea* (Gewoon donsvoetje), *Pholiota oedipus* (Donsvoetbundelzwam), *Coprinus micaceus* (Gewone glimmerinkzwam), *Plicaturopsis crispa* (Plooiwieswaaierzwam).

Microscopisch onderzoek

Het onderzoek werd verricht op vers materiaal in Kongorood in ammoniak. Voor de identificatie van de soort werd gesleuteld met Declercq (1994) volgens Baral (1984).

Asci: tot 400 x 14 µm, slank, uitlopend in een dunne, gegolfde steel van 5 µm diameter, dikwandig, 8-sporig.

Sporen: 25-39 x 10-12 µm, lang elliptisch met afgeronde tot iets afgeplatte top, iets dikwandig, hyalien, inhoud met vele kleine en enkele grotere druppels tot 2,5 µm diameter, in groepjes aan beide einden van de spore, 1-rijig.

Parafyzen: 2 µm (aan de top tot 3 µm) diameter, slank en vertakt, met septen; inhoud: kleine, oranje-oranje korrels.

Haartjes van excipulum: 2-3,5 µm dik, wit, hyalien, gesepteerd.

Volgens Funbel zijn er in Vlaanderen, tot begin februari 2004, van *Sarcoscypha coccinea* sensu lato 2 vindplaatsen gekend: Mol C6.24.12 (1980) en Piringen E6.48.24 (1992); van *S. coccinea* sensu stricto zijn dat: Wachtebeke C3.35.00 (1991), C3.35.34 (1991); Mol C6.14.00 (1984), C6.14.34 (1984); Kortrijk E2.32.44 (2003), E2.33.33 (2004); Meldert E5.46.00 (1989), E5.46.23 (2002), E5.46.31 (1989-1993); ? E6.48.24 (1992).

Het exsiccaat werd ter beschikking gesteld van de Plantentuin te Meise (BR)

Met dank aan E. Vandeven voor de gegevens over de verspreiding van *Sarcoscypha coccinea* sensu lato en sensu stricto in Vlaanderen.

← *Sarcoscypha coccinea* A: vruchtlichaam; B: ascus; C: sporen; D: parafyse; E: haartjes van excipulum

Literatuur

- BARAL H.O. (1984) - Taxonomische Studien über *Sarcoscypha coccinea* agg. *Z. Mycol.* **50**:117-145
- BREITENBACH J. & KRÄNZLIN F. (1981) - Pilze der Schweiz. Band 1 Ascomyceten. Luzern.
- BUELENS G. (2001) - Het voorjaar van de Rode kelkzwam. *Heksenkring* **20(2)**:22-26.
- BUTTERFILL G.B. & SPOONER B.M. (1995) - *Sarcoscypha*

- (Pezizales) in Britain. *Mycologist* **9(1)**: 20-26.
- DECLERCQ B. (1994) - *Sarcoscypha* in België. *Meded. Antwerpse Mycol. Kring* **94**: 69-74.
- DENNIS R.W.G. (1978-1981) - British Ascomycetes. J.Cramer, Vaduz.

Uitgebreidere literatuur over *Sarcoscypha* is ter beschikking in de Bibliotheek van de Kring.

De verrassingen van de urbane mycologie

Tjakko Stijve

Sentier de Clies no 12, CH-1806 St.-Légier

Summary

The author presents a follow-up of the mycological inventory of Vevey and La Tour de Peilz, two small Swiss towns, situated on the shores of Lake Geneva. Earlier forays in this urban area over a period of 30 years had yielded 173 species of macromycetes, mainly saprotrophic species. In the period of October 1999 to 2003 not less than 54 additional mushrooms were found. This increase was not only due to more frequent foraging, but also to investigating the mycological riches of the local cemeteries. Among the species found, *Lepiota calcicola*, *Macrolepiota hortensis*, *Gerronema fibula*, *Chroogomphus rutilus*, *Rhizopogon rubescens*, *Tricholoma acerbum*, *Cuepinia helvelloides*, and *Psilocybe cyanescens* are discussed in some detail.

Inleiding

Lange tijd werden paddestoelen door zowel mycologen als mycofagen bijna uitsluitend in bossen en weiden gezocht. Sedert ongeveer 20 jaar begint men echter belangstelling te tonen voor de mycoflora van het urbane milieu, waarover dan ook regelmatig publikaties verschijnen. Zo kan men zonder veel moeite een lijstje opstellen van steden, die mycologisch al min of meer zijn geïnventariseerd: Amsterdam (Crispijn e.a., 1999), Berlijn (Gerhardt, 1990), Darlington (Legg, 1995), Greifswald (Kreisel & Amelang, 2001), Leiden (Adema, 1999), Leipzig (Ihle, 1998), Lótz (Lawrynówicz, 1982), Lübeck (Unger, 1994), Stettin (Friedrich, 1987), Vevey en La Tour de Peilz (Stijve, 1999, 2001), Warschau (Skirgiello & Domanski, 1981), Winchester (Mattock, 1996) en Wismar (Krakow *et al.*, 1995).

Kreisel & Amelang (2001) wijzen er op dat het stedelijk milieu ruimschoots gelegenheid biedt tot de ontwikkeling van een heel eigen paddestoelenflora. Zulks niet alleen door het zachtere klimaat, maar ook door de rijkdom aan vaak bijzondere bomen, heesters

en sierplanten in lanen, parken, groenstroken, begraafplaatsen en tuinen. Daarbij komt nog het substraat van houtsnippers (mulch), waarmee sedert 1985 de stedelijke bloemperken onkruidvrij worden gehouden. Hierop vindt men soms paddestoelen, die elders niet algemeen of zelfs zeldzaam zijn (Stijve, 1999).

Het mycologisch inventariseren van zelfs een klein stedelijk gebied lijkt eenvoudiger dan het is. De beplanting is er immers aan grote wisselingen onderhevig. Zo worden de bloemenperken door de gemeentelijke dienst voortdurend aan de seizoenen aangepast. Groenstroken verdwijnen onder nieuwbouw, bomen worden gekapt en nieuwe geplant, grasvelden worden veelvuldig gemaaid en chemisch behandeld tegen onkruid. Voorts hebben paddestoelen, ook in het urbane milieu, iets onvoorspelbaars, wat bijv. blijkt uit de overvloedige, vaak kortdurende en niet herhaalbare fructificaties van bepaalde soorten op bovengenoemde houtsnippers.

Urbane mycologie als dagtaak?

Vijf jaar geleden berichtte ik hier over mycologische waarnemingen in de kleine stadjes Vevey en La Tour de Peilz in Franstalig Zwitserland. Bij korte wandelingen door de voornaamste groenstroken van deze gemeenten gedurende een periode van 30 jaar, werden 140 saprotrofe en 33 mycorrhizavormende paddestoelen gevonden. Daarbij waren natuurlijk vooral gewone Inktzwammen, Leemhoeden en Champignons, maar ook zeldzaamheden als o.a. *Daldinia concentrica* (Kogelhoutskoolzwam), *Inocybe haemacta* (Blozende stinkvezelkop) en *Volvariella bombycina* (Zijdeachtige beurszwam). Na deze

inventaris te hebben gepubliceerd (Stijve, 1999, 2001), dacht ik de paddestoelen in mijn woongebied wel te kennen, maar in de periode van oktober 1999 tot december 2003 (dus ruim 4 jaren) vond ik er maar liefst 54, niet eerder geziene soorten bij. Deze verrassende "toename" kan als volgt worden verklaard: Ten eerste werd ik in het najaar van '99 gepensioneerd, wat mij veel meer vrije tijd verschafte. Beoefening van de mycologie – zelfs in een stedelijk gebied – bleek nagenoeg een volle dagtaak! Ten tweede liep ik nu andere routes dan in de lunchpauzes van mijn werkdagen. Voorts betrok ik eerst nu de onverwacht rijke begraafplaatsen van de twee gemeenten in mijn onderzoek. Al in oktober/november 1999 leverde het kerkhof van Vevey de volgende voor mij nieuwe soorten op: *Tricholoma argyraceum*, *Omphalina rickenii* op bemoste muren), *Mycena bisphaerigera* en *Lepiota calcicola*. De laatste soort bleek in veldgidsen niet of nauwelijks te worden genoemd. In Kühner en Romagnesi (1953) vond ik een korte beschrijving van een tot de sectie der *Echinatae* behorende *Lepiota hystrix*, die zeer wel op mijn vondst kon slaan. Zoekende in Keldermans Parasolzwammengids (1994), ontdekte ik dat deze soort in 1980 door Knudsen was herdoopt als *Lepiota calcicola*. Jammer genoeg is deze zeldzame Parasolzwam in de daarop volgende jaren weggebleven. De jaren 2000 - 2002 brachten menige verrassing. Zo bleek dat ik mijn mening over het voorkomen van de Giftige vezelkop (*Inocybe erubescens* = *I. patouillardi*) moest herzien. In mijn eerdere verslag (Stijve, 1999) betreurde ik de teruggang van deze soort, die toen nog slechts voorkwam in één privé tuin. Al spoedig vond ik er twee rijke vindplaatsen bij, zoals een grasperk onder loofbomen bij de Katholieke kerk van Vevey, waar de giftige paddestoel sindsdien ieder jaar weer verschijnt. Over de Cedergrondbekerzwam (*Geopora sumneriana*), die na systematisch onderzoek een algemene voorjaarscomyceteet bleek te zijn, berichtte ik al eerder (Stijve, 2002).

Nieuw gevonden soorten

Bijgaande tabel geeft de nieuwe vondsten, die ik in de periode 2000 – 2003 noteerde. Hiervan verdienen enige soorten bijzondere vermelding, zoals *Xerocomus rubellus*, die zich van de gewone Roodsteelfluweelboleet (*B. chrysenteron*) onderscheidt door een prachtige cinnaberode hoed. Hij groeide in een toef onder een berkje bij een

flatgebouw, op een miezerig grasveldje, dat intussen alweer onder het beton van een parkeerplaats is verdwenen. Een andere onverwachte vondst was een hele groep *Macrolepiota hortensis*, die de noodlijdende plantenbakken rondom het grootste warehouse van Vevey opfleurde. Een lekkerbek die deze aantrekkelijke Knolparasolzwam verzamelde voor de keuken, werd hiervoor prompt gestraft met een forse diarrhee. Was het misschien de giftige *M. venenata*? Dezelfde paddestoel werd ook gesignaleerd in een bloemperkje op het graf van de Britse schrijver Graham Greene, wat nog een aardige foto opleverde (foto 3).

De Knolparasolzwammen zijn onlangs herdoopt tot *Chlorophyllum* (Vellinga, 2003), maar ik heb er wat moeite mee een roodoranje verkleurende, witsporige *Lepiota* met een naar de groene sporenkleur verwijzende geslachtsnaam van een bijzondere soort op te zadelen. Volgens Vellinga zou het afschaffen van de naam *Chlorophyllum* ongewenst zijn, omdat deze paddestoel zoveel vergiftigingen (voornamelijk in de VS) heeft veroorzaakt. Dit argument werd echter niet aangedragen bij de naamsverandering van de veel giftiger Giftige vezelkop, *Inocybe patouillardi*, die onlangs persé *I. erubescens* moest gaan heten.

Vermeldenswaard is ook *Rickenella* (*Omphalina*, *Gerronema*) *fibula*, 't Oranjegeel trechttertje, dat massaal in een bemost grasperk groeide. Ook deze vondst bevatte 5-hydroxytryptofaan, een metaboliet dat eerder karakteristiek is voor Vlekplaten (*Panaeolus*) (Stijve, 1985, 1988). De laatste maken er echter serotonine van, waartoe *R. fibula* kennelijk niet in staat is. Zwitserse, Nederlandse en Braziliaanse collecties bevatten nagenoeg dezelfde hoeveelheid 5-hydroxytryptofaan, dat in dit zwammetje een nog onbekende rol speelt, terwijl het in Vlekplaten een tussenstadium is in het neutraliseren van het giftige ammonia uit het substraat (Stijve, 1987).

Zoals boven werd aangestipt, waren de begraafplaatsen van de beide gemeenten, ofschoon goed onderhouden en dikwijls ontruimd, onverwacht rijk aan paddestoelen. Niet alleen vonden we er een aantal niet eerder in de bebouwde kom geziene bosbewoners als *Clitocybe cerussata*, *Mycena pura*, *Hebeloma longicaudum*, *Megacollybia platyphylla* en *Cortinarius* (*Telamonia*) *decipiens*, maar ook vele grind – en moslievende, moeilijk te determineren Trechttertjes. Hiervan waren *Omphalina obscurata* en *O. pyxidata* vaak talrijk in de grindpaadjes tussen de graven, soms tot op de schaarsbemoste zerken toe.

Nieuwe vondsten in de periode van 1999 - 2003 te Vevey en La Tour de Peilz.

<i>Agaricus augustus</i>	Reuzenchampignon
<i>Agaricus benesii</i>	Champignon van Benesz
<i>Agaricus comtulus</i>	Kleine champignon
<i>Arrhenia lobata</i>	Moerasmosoortje
<i>Auricularia auricula-judae</i>	Judasoor
<i>Boletus impolitus</i>	Goudporie boleet
<i>Chroogomphus rutilus</i>	Kopperode spijkerzwam
<i>Clavulinopsis laeticolor</i>	Fraaie knotszwam
<i>Clitocybe cerussata</i>	
<i>Clitocybe graminicolor</i>	
<i>Clitocybe nitrophila</i>	
<i>Clitocybe obsoleta</i>	
<i>Collybia succinea</i>	
<i>Cortinarius decipiens</i>	
<i>Cortinarius hemitrichus</i>	Witschubbige gordijnzwam
<i>Entoloma papillatum</i>	Tepelsatijnzwam
<i>Geastrum triplex</i>	Gekraagde aardster
<i>Geopora arenicola</i>	Zandputje
<i>Gloidon strigosus</i>	
<i>Guepinia helvelloides</i>	Spateltrilzwam
<i>Hebeloma longicaudum</i>	
<i>Hebeloma pumilum</i>	Wilgevaalhoed
<i>Hemimycena lactea</i>	Sneeuw witte mycena
<i>Inocybe rimosa</i>	Geelbruine spleetvezelkop
<i>Lepiota calcicola</i>	Kalkstekelparasolzwam
<i>Lepista irina</i>	Geurige schijnridderzwam
<i>Lyophyllum murinum</i>	Bruingrijze bundelridderzwam
<i>Macrolepiota venenata</i>	Giftige parasolzwam
<i>Megacollihya platyphylla</i>	Breedplaatstreephoed
<i>Melanoleuca brevipes</i>	Kortstelige veldridderzwam
<i>Melanoleuca decembris</i>	Decemberveldridderzwam
<i>Melanoleuca subpulvurulenta</i>	Berijpte veldridderzwam
<i>Micromphale brassicolens</i>	Koolstinktaailing
<i>Micromphale foetidum</i>	Takjesstinktaailing
<i>Mycena aetitis</i>	Grijsbruine grasmycena
<i>Mycena bisphaerigera</i>	
<i>Mycena pura</i>	Elfenschermpje
<i>Omphalina fibula (Rickenella)</i>	Oranjegeel trechtertje
<i>Omphalina obscurata</i>	
<i>Omphalina pyxidata</i>	Roodbruin trechtertje
<i>Omphalina rickenii</i>	Muurtrechtertje
<i>Omphalina sphagnicola</i>	Mostrechtertje
<i>Pholiota graminis</i>	Grasbundelzwam
<i>Piptoporus betulinus</i>	Berkezwam
<i>Pseudoomphalina clusiliformis</i>	
<i>Psilocybe cyanescens</i>	Blauwwordend kaalkopje
<i>Rhizopogon rubescens</i>	Rose vezeltruffel
<i>Rugosomyces sp.</i>	
<i>Tarzetta sp.</i>	Leemkelkje soort

<i>Tricholoma acerbum</i>	Krulzoomridderzwam
<i>Tricholoma argyraceum</i>	Zilverkleurige ridderzwam
<i>Tricholoma myomyces</i>	Muisgrijze ridderzwam
<i>Tubaria hiemalis</i>	Winterdonsvoetje
<i>Tulostoma brumale</i>	Gesteelde stuifbal

Meer opzienbarend was een massale fructificatie van het Zandputje, *Geopora arenicola*, in het grind tussen drie opeenvolgende rijen graven, waarbij de bekertjes het talrijkst waren in de slagschaduw van de zerken. Ook *Collybia succinea*, in het voorjaar gevonden in een grindpad, is vermeldenswaard. Buiten de dodenakkers werd ook menige interessante vondst gedaan, zoals in november 2002 een groep Kopperode spijkerzwammen (*Chroogomphus rutilus*) in een nog geen 10 m² groot grindperk onder een forse Zwarte peppel. Het perkje bevond zich aan de rand van een parkeerplaats en was danig vervuild met hondendrollen, schillen en verpakkingsmateriaal. Desondanks breidden de Spijkerzwammen zich daar niet alleen gestadig uit, maar ze bleken bovendien begeleid door ettelijke clusters van een roodachtige Schijntruffel! Dit aardappelachtige, nagenoeg geurloze ding had een bij wrijven roodaanlopende opperhuid en wit vlees, dat in oudere exemplaren eerder groenachtig was. Onder de loupe waren kamertjes zichtbaar. Het had geen steel en nauwelijks een columella. Ik had kennelijk de Rose Vezeltruffel (*Rhizopogon rubescens*) of een aanverwante soort gevonden. Een derde daar fructificerende paddestoel was veel minder zeldzaam, de Melkboleet (*Suillus granulatus*). Volgens de nieuwe, door DNA onderzoek gestaaft taxonomie behoren de drie soorten tot de Boletales. Ongetwijfeld vormen ze mycorrhiza's met de urbane, pollutieresistente, *Pinus nigra*.

Het jaar 2002 bracht tevens de eerste Aardster voor de twee gemeenten, de Gekraagde aardster (*Geastrum triplex*), die groepsgewijs op aangestampte aarde langs gemengd struikgewas groeide. Ook de zomerse *Boletus impolitus* of Goudporieboleet was ons niet eerder opgevallen. Van consumptie hebben we maar afgezien, vanwege de onaangename jodoformgeur, die vooral in de steel merkbaar was. In hetzelfde areaal groeide in september 2003 een heel opvallende paddestoel, die ik uit de verte eerst voor een spectaculaire Cantharel aanzag, vanwege de trechtervorm, de ingerolde rand en de gele kleur, die van dichtbij eerder oker bleek te zijn. Inspectie van de plaatjes deed een grote Ridderzwam vermoeden, die bij raadplegen van literatuur *Tricholoma acerbum* (Bull.: Fr) Quélet bleek te zijn. Het adjectief "acerbum" = wrang of bitter lijkt ons nauwelijks toepasselijk, want ook bij langdurig kauwen bleek de

smaak van het vlees eerder neutraal. Gezien het karakteristieke silhouet is de Nederlandse benaming Krulzoomridderzwam passender. De paddestoel wordt in oudere boeken als eetbaar aangegeven. Mogelijk bevatten de vruchtlichamen een conserverende stof, want de volwassen exemplaren hielden het bij wisselend weer minstens 6 weken uit, alvorens verrotting intrad.

Herfst 2003 bracht ook *Guepinia helvelloides*, een gelatineuze, rose gekleurde lepel- tot oorvormige zwam, verwant aan de Tremellales, maar zich onderscheidend door lineaire basidiën en gebogen sporen. Deze eetbare Spateltrilzwam komt meestal voor op vochtige plaatsen in bossen op 800 – 1500 m, veelal onder coniferen. De stedelijke vondst groeide groepsgewijs op een gazon onder een haag van Blauwe regen (*Wisteria sinensis*). In herfst en winter van 2003 vond ik veel Gesteelde stuifballen (*Tulostoma brumale*), een onopvallend zwammetje dat blijkbaar weinig eisen stelt aan zijn milieu. Het groeide zelfs in vervuilde miniperkjes rondom noodlijdende bomen, waar de eertijds welig tierende *Scleroderma citrinum* de strijd om het bestaan al lang hadden opgegeven. Ook gedijde het in de droge bemoste mortel van oude muren.

Hallucinogene zwammen als sluitstuk

Toen het jaar bijna om was, ontdekte ik een kolonie van ruim honderd exemplaren van Blauwwordende kaalkopjes (*Psilocybe cyanescens*, foto 2) op houtsnippers in een betonnen plantenbak naast het grootste warehouse van Vevey. Daarnaast stond een wagen van de plaatselijke wegenonderhoudsdienst (Voirie), die in de bak planken en aluminium buizen had gedeponneerd, waartussen de welhaast bevroren blauwzwarte vruchtlichamen duidelijk opvielen. Misschien was de genoemde dienst verantwoordelijk voor de infectie, want inspectie van de talrijke andere plantenbakken op het terrein leverde niets op. Mijn vondst bleek onmiskenbaar *Psilocybe cyanescens* Wakefield door het collybia-achtige silhouet, de dadelbruine kleur van de jongere exemplaren, de blauwe verkleuring van hoedrand en vooral van de steel, de purperzwarte sporen (10 x 6 µm), die elliptisch en glad bleken te zijn. Voorts waren het substraat en het groeien bij koud weer ook karakteristiek. Chemisch onderzoek wees uit dat de

paddestoeltjes 0,3 – 0,7 % psilocybine en 0,20 – 0,35 % psilocine plus een spoortje baeocystine bevatten, hetgeen goed overeenkomt met eerder gepubliceerde cijfers (Stijve & Kuyper, 1985; Stamets, 1996).

Hartje winter groeide er dus in het centrum van Vevey een krachtige hallucinogene paddestoel, die in de VS wel de "Potent Psilocybe" wordt genoemd. Dit Blauwwordende kaalkopje is al enkele tientallen jaren in opmars in Europa, maar werd in Franssprekend Zwitserland nog niet eerder gesignaleerd. Wij zullen de vindplaats in de gaten houden. Mogelijk levert het mycelium in de houtsnippers dit jaar nog meer vruchtlichamen op.

Wat de taxonomie betreft, kan worden verwezen naar twee fundamentele publicaties van wijlen Krieglsteiner (1984, 1986). Het is zeer waarschijnlijk dat *Ps. cyanescens*, *Ps. serbica* en *Ps. bohémica* verschillende namen voor dezelfde soort zijn. De Amerikaanse soort zou in tegenstelling tot de Europese vondsten rijkelijk pleurocystiden bezitten.

Literatuur

- ADEMA, J.P.M.H. (1999) – Paddestoelen in Leiden. *Coolia* 42: 21 – 31
- CRISPIJN, R. e.a. (1999) – Champignons in de Jordaan – De paddestoelen van Amsterdam. Schuyt & Co, Haarlem.
- FRIEDRICH, S. (1987) – Macromycetes Szczecina. *Badania Fizjograf. Pol. Zachodn.* 38 (8) : 5 – 26
- GERHARDT, E. (1990) – Checkliste der Grosspilze von Berlin (West), 1970 – 1990. *Englera* 13 : 1 – 251
- IHLE, S. (1998) – Untersuchungen zu Vorkommen und Oekologie von Grosspilzen im Raum Leipzig – Südost. *Boletus* 22 (1): 20 – 31
- KELDERMAN, P. H. (1994) – Parasolzwammen van Zuid – Limburg, Nederland. *Lepiota* s.l. Excl. *Macrolepiota*, blz 46 – 47. Stichting Natuurpublicaties. Limburg. Maastricht.
- KRAKOW, R., SCHWICK, J. & WESPHAL, B. (1995) – Hansestadt Wismar. Grosspilze und ihre Stellung in der Roten Liste Mecklenburg Vorpommern. 36 S. Umweltamt der Hansestadt Wismar.
- KREISEL, H. & AMELANG, N. (2001) – Die Pilzflora des Stadtgebietes von Greifswald. *Fachgruppe Mykologie Vorpommern*, 1 – 91
- KRIEGLSTEINER, G.J. (1984) – Studien zum Psilocybe-cyanescens-Komplex in Europa. *Beitr. Kenntn. Pilze Mitteleuropas* 1 : 61 – 94
- KRIEGLSTEINER, G.J. (1986) – Studien zum Psilocybe-cyanescens – callosa – semilanceata-Komplex in Europa. *Beitr. Kenntn. Pilze Mitteleuropas* 2 : 57 – 72
- KUEHNER, R. & ROMAGNESI, H. (1953) – Flore Analytique des Champignons Supérieurs (Agarics, bolets, chanterelles), p. 397. Masson et Cie, Paris
- LAWRYNOWICZ, M. (1982) – Macrofungus flora of Lodz. In : Bornkamm, R., Lee, J. A. & Seaward, M.R.D. – Urban Ecology, blz 41 – 47, Oxford.
- LEGG, A. (1995) – Urban fungi – a few words of encouragement. *The Mycologist* 9 (2) : 50 – 51
- MATTOCK, G. (1996) – Macrofungi from a small urban area in Hampshire. *Mycologist* 10 (2) : 62 – 65
- SKIRGIELLO, A. & DOMANSKI, Z. (1981) – Grzyby wysze centrum Warszawy. In : Organizace boja proti otravam houbami v CSSR a Polsku. Praha.
- STAMETS, P. (1996) – Psilocybin Mushrooms of the World – An Identification Guide. pp. 111 and 112. Ten Speed Press, Berkeley, California.
- STIJVE, T. (1985) – Een chemische verkenning van het geslacht *Panaeolus*. *Coolia* 28 : 81 – 89
- STIJVE, T. & KUYPER, Th. W. (1985) – Occurrence of psilocybin in various higher fungi from several European countries. *Planta Medica* 5: 385 - 387
- STIJVE, T. (1987) – Vorkommen von Serotonin, Psilocybin und Harnstoff in Panaeoloideae. *Beitr. Kenntn. Pilze Mitteleuropas* III : 229 – 234
- STIJVE, T. & KUYPER, Th. W. (1988) – Absence of psilocybin in species previously reported to contain psilocybin and related tryptamine derivatives. *Persoonia* 13 (4): 463 – 465
- STIJVE, T. (1999) – Lunchpauze mycologie of de paddestoelen van Vevey en La Tour de Peilz, twee Zwitserse stadjes aan het Meer van Genève. *Meded. Antwerpse Mycol. Kring* 1999: 99 – 104
- STIJVE, T. (2001) – La mycologie de la pause-midi: Les champignons de Vevey et de La-Tour-de-Peilz, deux communes suisses au bord du Lac Léman. *Bull. Suisse Myc.* 79 (3): 98 – 104
- STIJVE, T. (2002) – De Cedergrondbekerzwam (*Geopora sumneriana*), een weinig opgemerkte doch algemene voorjaarspaddestoel. *Meded. Antwerpse Mycol. Kring* 2002: 80 – 84
- UNGER, H.- G. (1994) – Regionale Rote Liste Lübeck Grosspilze. 48 S. Umweltamt, Hansestadt Lübeck
- VELLINGA, E. (2003) – Chlorophyllum en Macrolepiota in Nederland : Nieuwe inzichten door moleculair onderzoek. *Coolia* 46 (4): 177 - 188

1. *Sarcoscypha coccinea* Rode kelkzwam
(Foto: G. Vervecken)

2. Blauwwordend kaalkopje op houtsnippers
(Foto: John W. Allen, Seattle, WA, USA)

3. *Macrolepiota hortensis* op het graf van de Britse auteur
Graham Greene "The End of the Affair" (titel van een van zijn
romans)
(Foto: T. Stijve)

4. *Hericium erinaceus*

(foto: Marc Schoonackers)

5. *Sarcodontia crocea*

(foto: Marc Schoonackers)

6. André de Meijer (links) met zijn vondst van *Macrocybe titans*.
(Archieven van de Sociedade em Vida Selvagem e Educação Ambiental te Curitiba)

7. Maria Angela Amazonas (links) en Maria Lúcia Ferreira ,
medewerksters van EMBRAPA FLORESTAS, poseren met enige
exemplaren van de reuzepaddestoel. (Foto: Rodolfo Bühner)

Zeldzame, stekelige houtzwammen in het Meetjesland

Etienne Vanaelst¹, Marc Schoonackers¹ & Ruben Walley^{1,2}

¹Paddestoelenwerkgroep Meetjesland, p/a Westvoordestraat 21B, 9910 Knesselare

²Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, Geraardsbergen

Summary

Hericum erinaceus and *Sarcodontia setosa* have recently been found by the local mycological working group in 'Meetjesland' (area between Ghent & Bruges). The ecology and distribution in Flanders, northern Belgium, of these rare and threatened species is discussed. In addition, a distribution map is given of *Hericum cirrhatum*, previously found in the same area.

1. De paddestoelenwerkgroep Meetjesland

Het Meetjesland ligt in het noorden van de provincie Oost-Vlaanderen, zowat halfweg tussen Gent en Brugge, en telt heel wat interessante bosgebieden: Het Leen te Eeklo-Zomergem-Waarschoot, de Bellebargie te Waarschoot, het Drongengoedbos te Knesselare-Maldegem, het Burkelbos te Maldegem, het Hooggoedbos en Schuurlo te Sint-Maria-Aalter, de Bellemse bossen te Bellem-Aalter, en het Poekepark te Poeke-Aalter zijn door mycologen wel de meest bezochte. Ook een aantal natuurgebieden zoals enkele fraaie bermen langs het kanaal Gent-Brugge en graslanden op het militair domein te Ursel-Knesselare hebben meer te bieden dan ogenschijnlijk laat vermoeden.

De Natuurhistorische Werkgroep Meetjesland van Natuurpunt vzw heeft naast andere werkgroepen ook een actieve paddestoelenwerkgroep. De nood aan natuurgidsen die een mondje konden meepraten over paddestoelen werd toentertijd door de Wielewaal Meetjesland aangegrepen om een cursus over paddestoelen in te richten. De werkgroep is van diverse slag: bioloog of onderwijzer, arbeider of bediende, huisvrouw of gepensioneerde, iedereen is er welkom. Allen hebben een gezonde interesse voor natuur. Het hoofddoel is het herkennen van paddestoelen in het veld. Microscopisch onderzoek wordt voorlopig nog door een beperkter aantal deelnemers uitgevoerd. Via inventarisatie wordt geprobeerd een instrument te hebben om de natuur rondom ons beter te kunnen beschermen. De werkgroep gaat bijna wekelijks op stap, waarbij soms ook enkele gebieden in het aangrenzende Houtland worden onderzocht (Vorte Bossen te Ruiselede, Bulskampveld te Beernem).

De laatste jaren hebben we een aantal merkwaardige vondsten gedaan. In dit artikel willen we enkele zeldzame, houtbewonende stekelzwammen uit onze regio in de schijnwerpers plaatsen. Voor meer info over de werkgroep, waaronder talrijke

excursieverslagen, kan men terecht op de webstek (http://paddestoelen_npm.tripod.com/).

2. *Hericum erinaceus* – Pruikzwam

In het Maldegemveld (Drongengoed en omgeving) hebben, net als in het hele Houtland (Brugge-Beernem), de vele landschapstyperende beukendreven het vaak moeilijk. Beuk houdt al niet erg van zon en in de zeer smalle wegbermen worden deze al ouder wordende bomen steeds vaker slachtoffer van zwaar verkeer (zoals oogstmachines), graafwerken voor leidingen, maaimachines of bermafschrapende bulldozers (voor betere waterafvoer). Een voor mycologen leuke keerzijde van dit plaatje is dat diverse houtzwammen hiervan profiteren. Soorten als Dunne weerschijnzwam (*Inonotus cuticularis*) en Goudvliesbundelzwam (*Pholiota aurivella* ss. Noordeloos, = *P. adiposa* ss. Holec) zijn hier niet ongewoon. In december 2001 troffen we zelfs een Pruikzwam (*Hericum erinaceus*, foto 4) aan ten noorden van het Drongengoed, als wondparasiet zowat 2,5 m hoog op een kwijnende beuk langs de Urselseweg te Maldegem. Mogelijk kan deze paddestoel het daar nog wel enige jaren volhouden tenzij die beuk vroegtijdig wordt weggehaald om veiligheidsredenen.

In 2003 vonden we op ongeveer 1 kilometer ten zuiden van de eerste een tweede vindplaats met 2 exemplaren op "het eiland" in het Drongengoed. Op dit "eiland" stond eeuwen geleden nog de abtswoning behorende bij de Drongengoedhoeve, een ontginningshoeve van een middeleeuwse abdij van de Paters Norbertijnen te Drongen. Ook daar hebben de beuken het hard te verduren. De stugge Bartoonklei, die hier dagzoomt, is niet de ideale bodemsoort voor beuken. Hier groeide de Pruikzwam saprofytisch op het zaagvlak van een gevelde beuk die een drietal jaar geleden tegen de vlakte ging. Vermoedelijk zal deze er als wondparasiet al hebben op gestaan. De Pruikzwam is in de regio ook bekend van een waarneming uit de jaren zestig in de Kraenepoel (Aalter, Poppe 1981), en sinds 2000 op een beuk te Schoonberg (Aalter, Walley & Verbeken 2001). De kaart geeft alle bekende waarnemingen in Vlaanderen weer. Het Meetjesland vormt momenteel met het Houtland (beide in ecoregio zandig Vlaanderen) de kern van de huidige verspreiding van

deze zeldzame soort. In Nederland en België groeit de Pruikzwam bijna uitsluitend op kernhout van Beuk (Arnolds 2003, Walley & Vandeven 2003). Elders in Europa koloniseert hij ook Eik, in het noorden zelfs andere loofbomen.

De Pruikzwam prijkt op Rode lijsten in 13 Europese landen en is één van de 33 soorten die werden voorgesteld voor een Europese beschermende status (Dahlberg & Croneborg 2003¹). Ook in Vlaanderen is hij "Bedreigd" (Walley & Verbeken 2000). In Engeland geniet hij zelfs de status van prioritaire soort in het natuurbehoud, maar lokale specialisten wijzen op de nog vele onbeantwoorde vragen i.v.m. de levenswijze van de soort, die het opstellen van een gericht soortbeschermingsplan bemoeilijkt (Boddy & Wald 2002). In Great Windsor park, experimenteerde men zelfs met het terug oprichten van een gevallen beuk met Pruikzwam, om de fructificatie van deze soort nog een paar jaar te verlengen. In Oost-Europa vind je de Pruikzwam, alsook diverse andere zeldzame kernhoutrotters, terug in oerbosrelicten of natuurbossen met een natuurlijke leeftijdsopbouw qua bomen, en een groot en gevarieerd aanbod aan dood hout en "zieke" bomen. Het is een goede indicatorsoort voor de biologische kwaliteit en natuurlijkheid van beukenbos. In Vlaanderen daarentegen, wordt de Pruikzwam bijna uitsluitend in dreven en parken gevonden, waar omwille van de veiligheid of andere redenen dode, kwijnende of door zwammen gekoloniseerde bomen meestal snel opgeruimd worden. In de bosreservaten met beuk is hij nog niet opgedoken. Het zou mooi zijn indien onze pruikzwambomen lokaal of op een andere plaats op natuurlijke wijze mogen verder verteren wanneer deze inderdaad de veiligheid in het gevaar brengen, eerder dan als brandhout te worden opgeruimd. Een opname van deze soort in de bijlagen van de conventie van Bern, zou al een stap in de goede richting zijn omtrent een bescherming van deze soort bij ons.

Bij deze stippen we nog aan dat op het hogervermelde "eiland" in 1979 (excursieverslag Dodonaea) en 1986 (Buyck & Schoonackers, herb. GENT) ook de Gelobde pruikzwam (*Hericium cirrhatum*, syn.: *Creolophus cirrhatus*) is waargenomen. Ook deze zeldzame zwakteparasiet, die op dood hout nog lang als saprofyt kan teren, groeit in Nederland en Vlaanderen hoofdzakelijk op Beuk, gewoonlijk op min of meer kalkrijke leem- en

kleibodems. Alle gegevens in de Rode lijst van Vlaanderen m.b.t. *Hericium coralloides* blijken ondertussen foutief, en hebben betrekking op *H. cirrhatum*. Kaart 2 geeft de gekende verspreiding in Vlaanderen weer. Het kerngebied van deze soort is Midden-Brabant.

3. *Sarcodontia crocea* Boomgaardstekelkorstzwam

Op 22 december 2003 werd bij een toevallig bezoek aan Den Ouden Brand, een kleine locatie in het Maldegemveld in het noordelijke deel van de Drongengoedbossen te Maldegem, de Boomgaardstekelkorstzwam gevonden. Deze strekte zich uit over een totale lengte van meer dan 1 m op de onderkant van enkele horizontale takken van een appelaar, en bleef tot in februari nog goed waarneembaar.

In de restanten van het eertijds zeer uitgestrekte Maldegemveld wordt via een Life-project gepoogd een beetje van de Noord-Atlantische heide van weleer te herstellen. Den Ouden Brand is een historische boerderij in dit gebied, waarvan momenteel enkel nog restanten van oude muren, een beerput en een grotendeels dichtgeslibde omwalling zijn te onderscheiden. Twee oude appelaars, enkele oude perenbomen en een reeks zeer omvangrijke, sinds jaren niet meer geknotte populieren en hakhoutstoven getuigen eveneens van de voormalige bewoning. De lokale beheerder (Natuurpunt) werd ingelicht, en zal nu deze bomen ontzien.

Sarcodontia crocea (syn.: *S. setosa*, foto 5) is een necrotrofe parasiet op appel, en blijkt meer voor te komen in warmere streken. Of onze lange hete zomer van 2003 hier voor iets tussenzit, valt niet zomaar te bewijzen; feit is wel dat de locatie nagenoeg volledig beschermt ligt in een dichte fijnsparrenaanplant, en dat deze soort na deze warme zomer bv. ook voor het eerst is waargenomen in Denemarken (Lassøe 2004). De soort is macroscopisch gemakkelijk te herkennen. De standplaats, de tot 1 cm lange gele stekels en de sterke, eerder onaangename, penetrante geur laten weinig twijfel mogelijk. In het trama zijn opvallende sclerocysten aanwezig. In de geur meenden wij soms wel een niet onaangename amandelcomponent te kunnen onderscheiden. Gauw was duidelijk dat in België nauwelijks recente waarnemingen van deze parasiet bekend zijn. Geen wonder eigenlijk, want oude boomgaarden zijn nog nauwelijks te vinden; laat staan dat zieke bomen of takken een lang leven beschoren zijn. Bij Funbel zijn geen gegevens

¹ Dit voorstel werd niet aanvaard, maar maakt na herziening mogelijk nog steeds een kans

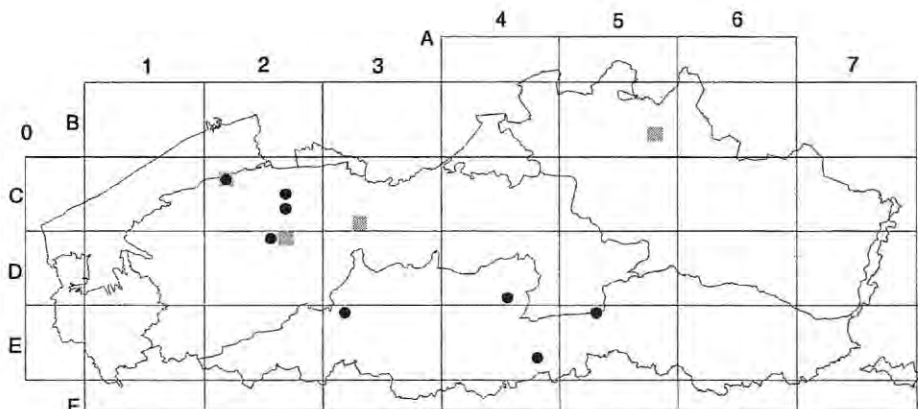

bekend. Een oudere verspreidingskaart voor België wordt gegeven door Heinemann & Thoen (1981: kaart 13). De juiste gegevens die tot deze kaart leidden, blijken niet onmiddellijk beschikbaar, maar toch kan worden aangegeven dat deze kaart niet volledig correct is. De onregelmatige vlekken ter hoogte van K7.22 en D0.56 zijn drukfouten, maar een herbariumspecimen uit St-Lambrechts-Woluve (E4.37, d.d. 3/10/1969) ontbreekt. De Brusselse waarneming dateert al van 1915 (Bommer & Rousseau, in de voormalige Brusselse plantentuin). De oudste opgave voor België is deze van Mathieu (1853, Flore générale de Belgique, op oude perelaar in boomgaard te Floreffe, als *Hydnum mucidum* var. *setosum*). Kaart 3 geeft de spreiding van de waarnemingen weer in Vlaanderen en aangrenzend Waals Brabant. In de landen waar ze voorkomt ten noorden van België is de soort (zeer) zeldzaam en staat ze meestal op de Rode Lijst. In Frankrijk, Duitsland, Oost-Europa iets algemener, maar meestal ook achteruitgaand. Volgens de criteria gehanteerd in de Rode Lijst van Walleyne & Verbeken (2000), komt ze in Vlaanderen in aanmerking voor de categorie 'met uitsterven bedreigd'. Herbariummateriaal is verstrekt aan GENT en BR.

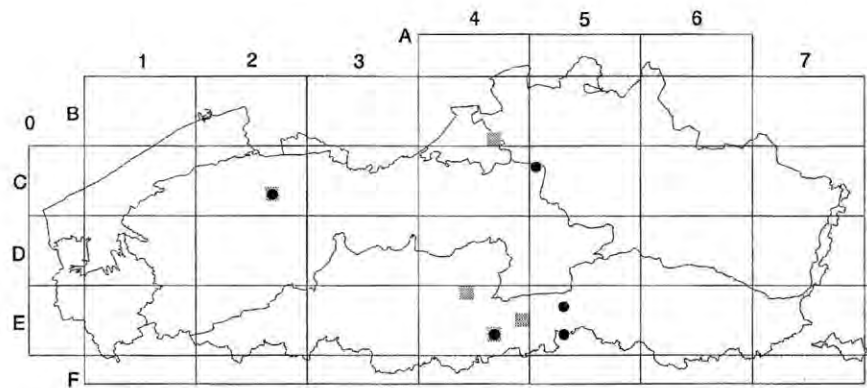
Referenties

- ARNOLDS E. (2003) – De Stekelzwammen en Pruikzwammen van Nederland en België. *Coolia* 46(3, suppl.): 1-96.
BODDY L. & WALD P. (2002) – *Creolophus* (= *Hericium*)

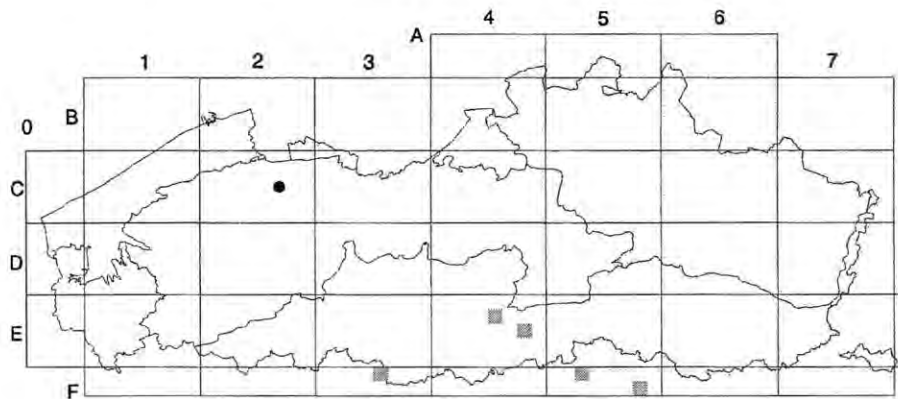
- cirrhatum*, *Hericium erinaceus* and *H. coralloides* in England. *English Nature Reports* 492.
DAHLBERG A. & CRONEBORG H. (2003) – 33 threatened fungi in Europe. Complementary and revised information on candidates for listing in Appendix I of the Bern convention. Swedish Species Information Centre & European Council for Conservation of Fungi. 82 p. (http://www.artdata.slu.se/Bern_Fungi/Bern_Fungi.htm)
HEINEMANN P. & THOEN D. (1981) – *Distributiones Fungorum Belgii et Luxemburgi*, 1: 80 kaarten. Meise, Nationale Plantentuin van België.
LASSØE T. (2004) – Æblepig (*Sarcodontia setosa*) – nu fundet i Danmark. *Svampe* 49: 40-42.
POPPE J. (1981) – A twenty year inventarization of the Basidiomycotina observed in the East-Flemish region. *Meded. Fac. Landbouwwetensch.* 46: 851-872.
WALLEYN R. & VANDEVEN E. (2003) – Inventaris en status in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van de bedreigde paddestoelen voorgesteld ter opname in bijlage 1 van de Conventie van Bern. *Rapport IBW b R 2003.008*, 17 p.
WALLEYN R. & VERBEKEN A. (2000) – Een gedocumenteerde Rode Lijst van enkele groepen paddestoelen (macrofungi) van Vlaanderen. *Meded. Inst. Natuurbehoud* 7: i-x, 1-84.
WALLEYN R. & VERBEKEN A. (2001) – Enkele mycologische hotspots in de regio AalterWingene-Ruiselede. *Jaarboek VMV* 6: 25-36.

1. *Hericium erinaceus* in Vlaanderen. ● Vindplaatsen sinds 1980, ■ vóór 1980

2. *Hericium cirrhatum* in Vlaanderen. ● Vindplaatsen sinds 1980, ■ vóór 1980

3. *Sarcodontia crocea* in Vlaanderen. ● Vindplaatsen sinds 1980, ■ vóór 1980

Nieuwtjes uit de bibliotheek

Pascale Holemans

Niet alleen de paddestoelen dagen op, maar ook enkele verwachte werken. Eerst het boek van Luc Lenaerts et al., Atlas Paddestoelen in Limburg - 2004 (Atl 036) zie vorige AMK Mededeling blz. 2004.2.66. Een werk van eigen bodemen niet te versmaden!

Uit Italië is het werk van Francesco Doveri, Fungi fimicoli Italici - 2004 (Alg 065). Diegenen die wat dieper in mest willen graven, kunnen hier aan hun trekken komen.

Om meer te weten over die rode, scherp smakende *Russula*'s is het werk van Reumaux en Moënn-

Loccoz, Les Russules émétiques - 2004 (Mag 050), geïllustreerd met mooie aquarellen. Voor diegenen die wat meer wegwijs willen raken in het complexe net van de genera, hebben we van Bresinsky en Besl, Regensburger Mykologische Schriften Band 11 - Schlüssel - 2003 (Alg 064) Dit zijn allemaal werken waar we veel aan gaan hebben. Ik verwacht jullie met open boek.

Tot zwams,

Pascale

De tropische reuzenpaddestoel *Macrocybe titans* is eetbaar en kan worden gekweekt

Tjakko Stijve

Sentier de Clies no 12, CH-1860 St. Lègier

Summary

Recently, the pantropical, saprotrophic giant mushroom *Macrocybe titans* was found in the Brazilian State of Paraná. The taxonomic literature on this tricholomatoid species is briefly discussed. Since the mushroom may well have potential as food, it was successfully attempted to grow it. Studies on its composition and nutritional properties have been initiated. *M. titans* was found to be free from any classic mushroom toxins, and it contained only traces of toxic heavy metals. Moreover, essential trace elements and vitamins are well represented in this mushroom.

Verleden jaar oktober ontdekte de Nederlandse mycoloog André de Meijer een hoogst opmerkelijke paddestoel in de Reserva Natural do Rio Cachoeira, vlakbij het dorp Lageado, in de streek Antonina, in de Braziliaanse staat Paraná (foto 6). De zwam groeide met vele, ongewoon grote exemplaren op kale grond langs een onverharde weg, niet ver van wild suikerriet.

De Meijer, die al sedert 1979 bezig is om de paddestoelen in de verschillende biotopen van Paraná te bestuderen, herkende de spectaculaire paddestoel dadelijk als *Macrocybe titans*, een reusachtige zwam, die eerder was ontdekt in Florida, waar hij onder eiken in zandgrond groeide en beschreven werd als *Tricholoma titans* door Bigelow en Kimbrough (1980). Vanzelfsprekend moet een dergelijke grote plaatzwam in vroeger tijden al zijn opgemerkt en in de literatuur vindt men hem dan ook reeds vermeld als *Tricholoma pachymeres* door Berkeley en Broome (1871). Ongeveer een eeuw later zag de bekende Oostduitse mycoloog Hans Kreisel de paddestoel in Cuba, waar hij er zich over verwonderde dat die reusachtige Ridderzwam in afwezigheid van potentiële mycorrhizavormende planten groeide. De soort is sindsdien gesignaleerd in Mexico, Puerto Rico, Venezuela, Ecuador, Martinique en nu in Zuid Brazilië. Het is zonder twijfel een niet algemene, pantropische en saprotrofe soort. Een recente analyse van de morfologische en ecologische kenmerken, gecombineerd met een moleculaire studie, wees uit dat deze paddestoel noch een *Tricholoma s.s.*, noch een *Lyophyllum* of *Calocybe* is. Bij gevolg hebben David Pegler en zijn medewerkers het nieuwe geslacht *Macrocybe* gecreëerd, waarin niet alleen *M. titans* werd ondergebracht, maar tevens 6 verwante grote, dikvlezige en tricholomatoïde paddestoelen (Pegler et al., 1998). Daar deze monografie door Amerikaanse overheidsbeambten in

werktijd werd geschreven en gepubliceerd, zijn er geen auteursrechten. Bij gevolg kan men het artikel gratis downloaden van de Internet site http://www.fpl.fs.fed.us/documnts/pdf_1998/pegler_98a.pdf

Omdat deze publicatie een volledige macro- en microscopische beschrijving van *M. titans* geeft, is het niet nodig die hier te herhalen. De bijgaande foto's geven een goed idee van de morfologie van deze paddestoel, die een van 's werelds grootste plaatjeszwammen is. Slechts *Termitomyces titanicus* Pegler & Pearce uit Afrika bereikt nog grotere afmetingen.

André's vondst bestond uit ongeveer honderd vruchtlichamen in allerlei ontwikkelingsstadia. Bijzonder grote hoeden (> 35 cm diameter) werden gedragen door stevige stelen (tot 40 x 10 cm). Het grootste exemplaar woog ongeveer 2 kg! Onze mycoloog beschouwde zijn vondst belangrijk genoeg om zijn werkgever, de lokale Natuurbeschermingsorganisatie, te waarschuwen, die prompt een auto en enkele fotografen stuurde. Het nieuws over "*o maior cogumelo jamais visto no Paraná*" (de grootste paddestoel ooit in Paraná gezien) verscheen in niet minder dan vier van de Staats dagbladen. Zoals te verwachten was, werd al gauw de mogelijke eetbaarheid ter sprake gebracht. De reuze paddestoel heeft inderdaad een prettige geur en smaak en de grote afmetingen maken dat een enkel exemplaar voldoende kan zijn om door een heel gezin te worden genoten. Twee andere *Macrocybe* soorten, nl *M. gigantea* en *M. crassa* zijn goed eetbare zwammen. De eerstgenoemde paddestoel wordt door de Japanners hoog gewaardeerd, terwijl *M. crassa* al jaren gekweekt en verhandeld wordt in Thailand. Een mooie foto van een dergelijke kweek staat in Stamets bekende handboek (2001).

Het toeval wilde dat *M. titans* eigenlijk al eerder was gevonden in Paraná en wel door medewerkers van Kanebo Silk do Brasil SA, een onderneming die – zoals de naam aanduidt – voornamelijk in zijde doet, maar zich tevens bezig houdt met de kweek van eetbare paddestoelen. Haar specialisten zagen in *M. titans* een geschikte soort om aan hun assortiment toe te voegen. De eetbaarheid werd uitgeprobeerd door Fujito Arita, een medewerker van Japanse afkomst, die de paddestoel herhaaldelijk rauw en gekookt

nuttigde zonder schadelijke gevolgen. De samenstelling en voedingswaarde worden nu onderzocht door Angela Amazonas te Embrapa Florestas, een research instituut voor bosbouw, en de schrijver van dit stukje. De eerste resultaten hebben aangetoond dat *M. titans* vrij is van de klassieke paddestoelengiften, zoals muscarine, amatoxinen en orellanine. De paddestoel bevat zelfs geen blauwzuur, zulks in tegenstelling tot de verwante *M. gigantea* (Shindo *et al.*, 1999). Wel vonden wij interessante hoeveelheden van de essentiële elementen magnesium, ijzer, mangaan, selenium en koper. Voorts zijn er vitaminen van de B-groep aanwezig en ergocalciferol (vitamine D). Het is bekend dat vele eetbare paddestoelen zoals het Eekhoornbrood (*Boletus edulis*), de Voorjaarspronkridder (*Calocybe gambosa*) en menige wilde Champignon (*Agaricus* sp.) vaak hoge concentraties aan zware metalen bevatten. Omdat *M. titans* er uitziet als een reusachtige Pronkridder (zie foto 7), dachten wij een hele metaalvoorraad te vinden. Groot was onze verrassing toen de analyse uitwees dat lood, kwik, cadmium en arsenicum slechts in sporen aanwezig waren. Informatie omtrent het gehalte aan eiwit, vrije aminozuren, koolhydraten, vet en ruwe vezel zal spoedig beschikbaar zijn. Om de afwezigheid van gezondheidsschadelijke stoffen aannemelijk te maken, zijn wellicht langere voedingsexperimenten

op proefdieren noodzakelijk. Dat onderzoek zal veel materiaal vragen, maar dat is geen probleem. Terwijl dit stuk werd geschreven, is Kanebo's wetenschappelijke medewerkster Marli Gonzales er in geslaagd om *M. titans* te kweken. Wij hopen spoedig foto's van de ongetwijfeld indrukwekkende culturen te publiceren.

Referenties

- BERKELEY M.J. & BROOME C.E. (1871) – The fungi of Ceylon (Hymenomycetes, from *Agaricus* to *Cantharellus*) *J. Linn. Soc. Bot.* **11**: 494-567.
- BIGELOW H.E. & KIMBROUGH J.W. (1980) – *Tricholoma titans*, a new species from Florida. *Mycotaxon* **11**: 425-429.
- PEGLER D.N., LODGE D. J. & NAKASONE K.K. (1998) – The pantropical genus *Macrocybe* gen. nov. *Mycologia* **90**: 494-504.
- STAMETS P. (2001) – Growing Gourmet and Medicinal Mushrooms. Third edition. Ten Speed Press, Berkeley, CA, USA.
- SHINDO T., USHIYAMA H., KAN K. & YASUDA K. (1999) – Study on content of cyanide in Basidiomycetes and the effect of cooking. *J. Food Hygienic Soc. Japan* **40(1)**: 29-35.

Website News

Pascale Holemans

Na veel zwoegen, zweeten en zwammen, is het gelukt. We hebben een nieuwe provider voor onze website. Jammer genoeg zijn wij meer dan 7 weken uit de ether gevlogen door gebrekkige communicatie en slechte wil van de vroegere provider. Deze dingen gebeuren, maar we zijn niet bij de pakken blijven neerzitten. De oplossing is er en we stralen weer door heel de wereld. Na dit interludium had ik een beetje schrik dat de internauten ons niet meer zouden vinden. Dat is helemaal niet gebeurd. Ze hebben ons teruggevonden, met een gemiddelde van 17.5 bezoeken per dag! Dat zijn 544 mensen die onze site hebben bekeken in 1 maand. De agenda's zijn

aangepast, evenals de samenvattingen van onze Mededelingen, e.d.

De bereikbaarheid van Antwerpen valt absoluut niet mee sinds de werken aan de Antwerpse ring begonnen zijn. We zullen nog meer dan 1 jaar geduld moeten oefenen. Wie problemen heeft om de weg te vinden, kan op onze welkompagina linken op "bereikbaarheid" en verder op www.werkenantwerpen.be voor meer informatie. Nogmaals, heb je voorstellen voor de site of een mooie foto voor de "paddestoel van de maand", voel je geroepen en laat mij iets weten. Cyber-groetjes van de webmaster.

Verslag van de 13de Vlaamse Mycologendag te Diepenbeek op 27 maart 2004

Judith De Keyser

Zoals we gewoon zijn in Limburger was het weer een warme ontvangst op de 13de Mycologendag in Diepenbeek. Er werd ingezet met een kort ontvangstwoord door Luc Lenaerts, die ook VMV voorzitter Paul Van der Veken verontschuldigde wegens afwezigheid.

Jan Colpaert begon de reeks met een voordracht over metaaltolerante mycorrhizaschimmels en hoe ze bomen helpen overleven op zwaar (vooral zink)verontreinigde bodems. Zinktolerante ectomycorrhizaschimmels helpen de voedseltransfer (fosforopname) naar de gastheerplant uit de verontreinigde bodem, gezien er een verminderde transfer is van zink naar de plant.

De proeven werden vooral gedaan met *Suillus luteus* die een hoge tolerantiegraad ontwikkelt dicht bij de verontreiniging. Zinktolerantie komt vooral voor bij organismen met een snelle generatiewisseling. Proeven hebben uitgewezen dat bomen op zwaar verontreinigde bodems snel zouden afsterven zonder de hulp van hun symbionten.

Hierna kwam Bernard Declercq ons wegwijs maken in het genus *Pyrenopeziza* (Uitbreekkommetje). Een nog weinig bestudeerd, geïnventariseerd en gedocumenteerd genus dat in vele gevallen nogal eens verward wordt met het genus *Mollisia*. Bernard gaf ons een goed beeld van de specifieke microscopie van deze kleine donkere, enkele millimeter grote, bekertjes. Hij lichtte ook de door hem opgestelde sleutel toe en de substraatvoorkeur van *Pyrenopeziza*.

De lezing van Jan Colpaert had zoveel vragen opgeworpen dat wij er onze korte pauze bij inschoten en dus gingen we meteen door naar Sven Terclavers die ons toelichtingen gaf bij de Fungi mailinglist, een internetdiscussiegroep waarmee men veel collega's kan bereiken en ideeën, vragen en foto's uitwisselen, de e-mails worden gestockeerd en kunnen terug geraadpleegd worden.

Interesse? Stuur een e-mail naar LISTSERV@LISTSERV.C.C.KU.LEUVEN.AC.BE en vermeld als onderwerp SUBSCRIBE FUNGI + voornaam en familienaam. U ontvangt een e-mail ter bevestiging.

Sven kwam ook berichten over de Fungi fotowedstrijd waaraan iedereen met zijn mooiste of origineelste paddestoelenfoto's kan deelnemen. Er zijn grrrooote

prijzen. De wedstrijd loopt van 1 april tot 31 december en men kan de foto's inleveren

- op de website van de Plantentuin van Meise
- bij de voorzitter van de VMV
- via e-mail Fungi@advalvas.be

Luc Lenaerts kwam ons de Paddestoelenatlas voor Limburg voorstellen die net(niet) verschenen was, gezien deze wel van de pers was gerold, maar blijkbaar nog niet voorbij de inbinder. Het is dus nog even wachten op deze hoogst interessante atlas, die niet zomaar droogweg een opsomming van de geïnventariseerde soorten bevat maar ook een ruime studie over ecologie, rodelijstsoorten en nog veel meer specifieke informatie die tot ver buiten de Limburgse grenzen reikt, rijkelijk geïllustreerd met foto's, grafieken en kaartjes. Van al dit fraais kregen we enkele beelden te zien, met de voor- én achterflap.

Deze voormiddag gaf heel wat stof tot nadenken en napraten bij een rijkelijk aanbod van warme maaltijden en broodjes. Wie niet deelnam aan de jaarvergadering van het VMV kon in de buurt wat wandelen, gezien de frisse, maar toch zonnige dag.

De namiddag ging goed van start met de voorstelling van de Paddestoelenwerkgroep Westhoek door Pol Debaenst en de mededeling van enkele bijzondere vondsten met zeer mooie foto's. We onthouden hieruit zeker de peervormige gesloten vruchtlichamen van *Gaeastrum lageniforme* (Slanke aardster), met bij opening de lange, puntige slippes die onder het vruchtlichaam gekruld zitten waardoor dit de aarde bijna niet meer raakt. Verder mooie foto's van o.a. *Clavicorna pyxidata* op levende wilg; *Lentinus conchatus* (Trechtersaaiplaat) uit de Houtzagersduin en *Panaeolus papilionaceus* (Witte vlekplaat); *Poria erici* (Kleine speldeprikzwam) op mest van een pony. Dit is maar een kleine greep uit een verscheidenheid van interessante vondsten. Pol eindigde met gallen van fruitvliegen, waarvan de larven parasitair leven op de plaatjes van *Panaeolus fimicola* (Grauwe vlekplaat).

Hier pikte André De Kesel op in, gezien op fruitvliegen dan weer Laboulbeniales leven. Zo stappen we over op het volgende onderwerp, nl. de variabiliteit van insectparasiterende Laboulbeniales in

België. Hierbij ging het vooral om de variabiliteit van *L. flagellata* die parasiteert op verschillende loopkeversoorten. André stelt hierbij de vraag of we hier niet te maken hebben met verschillende soorten, gezien de grote verschillen in de morfologie, zelfs van exemplaren die leven op verschillende onderdelen van één kever. Hierin zal DNA-onderzoek waarschijnlijk meer klaarheid geven.

Even onderbreken voor koffie en een groepsfoto; dit laatste met kleine hindernissen, eerst omdat de groep met de rug naar de zon stond en dan door de lege batterijen van het fototoestel. Maar zoals bij elke mycologendag: het is gelukt!

Na deze oprissing kwam Roosmarijn Steeman ons iets meer vertellen over het paddestoelenproject in Vlaams Brabant, uitgaande van Natuurpunt. Zij kondigde ook het verschijnen van een atlas aan (in de toekomst). Deze zal bestaan uit twee delen: een atlas van de regio Leuven en verspreidingskaarten van 20 veel voorkomende soorten uit de provincie. Deze komt tot stand dank zij de gegevens van KAMK, uit Funbel en de samenwerking met Zwam, Natuurpunt medewerkers, de werkgroep Hageland Amateur Mycologen (HAM), de groep van ZW-Brabant en de nieuwe groep Zemst rond Hans Vermeulen. Het is inderdaad zeer bemoedigend dat er een goede regionale werking tot stand is gekomen en niet alle werk door een paar mensen van enkele kringen gebeurt, wat de volledigheid zeker niet ten goede komt.

We eindigen in schoonheid, d.w.z. door de voorstelling van enkele vondsten uit het wel zeer droge 2003.

Robert De Ceuster toonde zijn vondsten van de Cedergrondbekerzwam (*Geopora sumneriana*), die soms zelfs tussen de stenen uit groeiden.

Ruben Walleyen begon met te zeggen dat er in 2003 niet veel te zien was om dan toch op de proppen te komen met een hele reeks mooie foto's van o.m. *Lactarius piperatus* (Gepeperde melkzwam), *Hygrocybe coccineocrenata* (Veenmoswasplaat), *Volvariella bombycina* (Zijdeachtige beurszwam);

Volvariella surrecta (Parasietbeurszwam) op Nevelzwammen, *Oxyporus latemarginatus*; *Sarcodontia crocea* (Boomgaardstekelkorstzwam) op een appelboom enz. enz..

André de Haan vervolgde met vondsten van *Agrocybe rivulosa* (Geaderde leemhoed) met een inderdaad radiaal geaderde hoed. Deze werd in 1999 voor het eerst opgemerkt in Nederland en werd vorig jaar op verschillende plaatsen gevonden in België, steeds op houtsnippers.

Verder berichtte hij over een *Telamonia*, die één van de schamele vier *Cortinarius*-collecties van 2003 uitmaakte en die later een *Inocybe* bleek te zijn, *I. lacera* var. *heterospora* (Favre), vermeld in de sleutel van Bon.

Als dit, zoals André het zegt, een oefening in nederigheid is, moeten mycologen wel de nederigste mensen zijn, met wel heel veel oefening hierin.

Hierna volgde nog een reeks prachtige dia's van Johan Paulussen die ons ervan overtuigden dat zelfs een slecht paddestoelenjaar zo zijn juweeltjes oplevert. Een greep uit al dat moois: *Tricholoma equestre* (Gele ridderzwam); *Omphalina velutipes* (Pelargoniumtrechterje); *Marasmius wynei* (Beukentaailing); *Cystolepiota hetieri* (Vlekkende poederparasol); *Leucoagaricus purpureaolilacea* (Purperen champignonparasol) (NK); *Melanophyllum eyrei* (Groenplaatzwammetje); *Ripartites tricholoma* (Gewoon vilthoedje); *Agaricus bresadolanus* (Wortelende champignon); *Pluteus umbrosus* (Pronkhertezwam); *Pholiota highlandensis* (Brandplekbundelzwam); de zeer zeldzame *Coprinus cardiasporus* (Hartjesinktzwam) en *C. pyrhanthes*; de al even zeldzame *Leccinum crocipodium*; *Inonotus hispidus* (Ruige weerschijnzwam)....

Het was even wachten op het eindwoord van Luc Lenaerts, gezien zijn papieren even mislegd waren, en dat was dan het einde van een weer rijkgevolde Vlaamse mycologendag; met nog een welgemeend en hier herhaald dankwoord door Roger Langendries aan de Limburgse Mycologische kring voor de goede ontvangst en de gesmeerde organisatie.

Paddestoelententoonstelling van de Cercle Mycologique de Bruxelles

Op zaterdag 9 en zondag 10 oktober houdt de CMB haar 66ste paddestoelententoonstelling in de centrale laboratoria van de U.C.L., E. Mounierlaan 51, te Sint

Lambrechts-Woluwe, 1200 Brussel.

De tentoonstelling is open voor publiek: zaterdag van 13 tot 18 u., zondag van 10 tot 18 u.

Nieuwtjes uit de recente tijdschriften

Karel Van de Put

Österreichische Zeitschrift für Pilzkunde 12, 2003

A. Ortega en F. Esteve-Raventós bespreken enkele *Telamonia*'s met pelargoniumgeur: *C. flexipes*, *C. paleaceus* ss. auct. en *C. paleiferus* worden als synoniem beschouwd (met sleuteltje tot de besproken soorten). *Lamproderma retirugisporum* sp. nov. wordt voorgesteld door H. Singer et al., met micro- en kleurenfoto en sporenscaan. G. Moreno et al. synonymiseren *Diderma nigrum* met *D. asteroides* met kleurenfoto, sporenscaan en een vergelijkende tabel tussen de twee soorten. A. Hausknecht en M. Contu brengen een overzicht van het genus *Galerella* met microtekeningen en een kleurenfoto van *G. plicatella* en *G. floriformis*.

In zijn 9de bijdrage tot de Bolbitiaceae bespreekt A. Hausknecht *Conocybe* sect. *Mixtae*. M. Contu en A. Hausknecht stellen *Panaeolus acuminatus* var. *quercicola* var. nov. voor, een lignicole variëteit uit Sardinië, met microtekening. F. Esteve-Raventós et al. stellen *Inocybe aurantiobrunnea* sp. nov. en *I. pseudoorbata* sp. nov. voor uit Spanje, met microtekening en kleurenfoto. De paddestoelenflora van een weidegebied wordt besproken door A. Hausknecht en I. Krisai-Greilhuber, met microtekening van *Conocybe monicae**, *Stropharia melanosperma** en *Panaeolus antillarum*. W. Dämon en A. Hausknecht bespreken een vondst van *Tubulicium dussii** uit een Portugees Boomvarenreservaat (met microtekening). Het genus *Sowerbyella* in Oostenrijk wordt besproken door W. Klofac en H. Voglmayer, met sporenscaan en kleurenfoto van *S. brevispora*, *S. fagicola*, *S. radiculata* en *S. regisii*. A. Hausknecht et al. brengen een vindlijst van 855 soorten uit Oost-Tirol, met bespreking van enkele interessante soorten en kleurenfoto van *Cortinarius rufostriatus*, *Entoloma langei*, *Hygrocybe citrinopallida*, *H. lilacina*, *H. salicis-herbacea*, *Inocybe immaculipes*, *I. tetragonospora*, *Marasmius alniphilus* en *Pholiota lundbergii*. A. Urban en A. Mader onderzochten de invloed van de neerslag op de groei van de Zomertruffel in Zuid-Oostenrijk en A. Hausknecht en S. Huhtinen trekken de aandacht op het vergeten taxon *Tubaria anthracophila* van Karsten. (* = kleurenfoto)

Mycologist 17, 4, 2003

L. Johnson brengt een historische benadering tot de studie van de dermatofyten. S. Glockling en G. Holbrook vertellen over endoparasitaire fungi bij nematoden. In "Profiles on Fungi" vinden wij met kleurenfoto respectievelijk *Rigidoporus undatus*, *Scytinostroma ochroleucum* en *Serpula himantoides*. N. Kennedy en N. Clipson gaan in op de vraag van het waarom en het hoe van het DNA onderzoek terwijl G. Boswell et al. een mathematische benadering zoeken bij de studie van het mycelium van *Rhizoctonia solanum*. In zijn bijdrage over de nuttige fungi van de wereld schrijft D. Pegler over truffels en morieljes. Voor de postzegelliefhebbers wordt nog een nieuwe uitgave uit Nieuw-Zeeland besproken.

Miscellanea mycologica 77, 2003

J.-J. Wuilbaut bespreekt vondsten van de herfst 2003, een verhaal opgefleurd met meer dan veertig kleurenfoto's. *Mycena belliae* is een eerste vondst uit België uit het Torfbroek te Berg die wordt voorgesteld door R. Walley et al. met kleurenfoto en microtekening. Verder wordt *Inocybe putilla* voorgesteld door A. Ferville en *Neottiella vivida* door M. Lenne, beide soorten met kleurenfoto en microtekening.

Schweizerische Zeitschrift für Pilzkunde 6, 2003

Als paddestoelen van de maand worden met microtekening en kleurenfoto *Mycena saccharifera* en *M. tubarioides* voorgesteld. H. Clemençon onderscheidt *Gymnopilus penetrans* en *G. sapineus* aan het microscopische verschil in de hoedhuid met (microfoto). T. Stijve en G. Sobestiansky vertellen ons dat sommige Mexicaanse volkeren *Fuligo septica* en *Lycogala epidendrum* consumeren. Interessant is nog om te vermelden dat de Zwitserse paddestoelencontroleurs in de jaren 1992 tot 2002 naast 10.000 kg ongenietbare of giftige paddestoelen ook nog 84 kg dodelijk giftige paddestoelen, voornamelijk *Amanita phalloides*, dienden te elimineren!

Schweizerische Zeitschrift für Pilzkunde 1, 2004

Als paddestoelen van de maand vinden wij in deze aflevering, met kleurenfoto en microtekening *Geoglossum fallax* en *Inocybe rhacodes*. In zijn "Microscopische beelden der paddestoelen" toont H. Clemençon een horizontale wielvormige doorsnede van de hoed van *Coprinus disseminatus*. H. Schmid filosofeert over de stukken *Piptoporus betulinus* die Ötzi, de gletscherman bij zich droeg. Verder bespreekt H-P. Neukom enkele gevallen van paddestoelenvergiftigingen uit 2003.

Svampe 49, 2004

Een groot deel van deze aflevering is gewijd aan de geschiedenis van de Deense mycologie en aan de vorig jaar overleden Morten Lange. Als seizoenssoort stelt J. Petersen *Rhytisma acerinum* voor met zeer mooie kleurenfoto. T. Lassoë brengt een vindlijst van soorten die hij in 15 minuten vond in een door de olmenziekte afgestorven bosje. In zijn bijdrage over bijzondere vondsten uit Denemarken stelt J. Vesterholt met mooie kleurenfoto's *Dennisiodiscus prasinus*, *Sarcodontia crocea*, *Marasmius minutus* en *Phyllostopsis nidulans* voor. In hun verhaal over paddestoelenjacht in een Pools nationaal park presenteren J. Heilmann-Clausen en M. Christensen kleurenfoto's van *Armillaria lutea*, *Steccherinum murashkinskyi*, *Cyphella digitalis*, *Panellus violaceofulvus*, *Trametes cervina*, *Phlebia nothofagi*, *Ionomidotus irregularis* en *Hohenbuehelia auriscalpium*.

Bulletin de la Société Mycologique de France T.119,1-2, 2003

J. Boidin en G. Gilles brengen een sleutel tot de tweesporige niet poroïde Aphyllophorales. *Pseudotomentella rhizopunctata* sp. nov. is een nieuwe tomentelloïde soort die chlamyosporen vormt en die met kleurenfoto en microtekeningen wordt voorgesteld door E. Martini en R. Hentic. M-C. Janex-Favre en A. Pargy-Leduc gaan verder met hun bespreking van het hymenium bij de truffels en A. Bidaud en R. Fillion stellen twee nieuwe *Cortinarius* soorten voor: *C. armillatoazureus* sp. nov. en *C. cohabitans* var. *urbicoides* var. nov., beide met kleurplaten en microtekeningen, ook van *C. urbicus*. X. Carteret en P. Reumaux brengen een 1ste bijdrage van aanvullingen aan de studie van de *Russula*'s uit de Emetica groep met microtekeningen en kleurplaten van *R. subsylvestris*, *R. heterocystis*, *R. fageticola*, *R.*

pulcherrima en var. *leptocystis*, *R. sublongipes* en var. *rolfii*, *R. paraemetica* en een sleutel tot de reeks *Mairei*. Naar aanleiding van vondsten uit de Vogezen van *Tricholoma caligatum* vergelijken J-P. Maurice et al. de DNA structuur van deze collecties met Amerikaanse en Euroaziatische vondsten, met kleurenfoto's en afstammingsboom. Het genus *Cordyceps* wordt behandeld door J-M. Mongeon met kleurenfoto's van *C. longisegmentis*, *C. rouxii*, *C. larvicola* en *C. entomorrhiza*.

PSL-Nieuws 11,1, 2004

P. Kelderman zoekt naar de oorsprong van de namen "zwam" en "paddestoel". J. Bollen vond de Blauwe korstzwam in Bos Elsloo en P. Kelderman rapporteert een vondst van *Hemimycena mairei* met microtekening. De grondbekerszwammen in Limburg (NL) worden onderling met tabellen en microtekening vergeleken door P. Kelderman en R. Bronckers. Verspreiding en substraat van het nu overal opduikende Plooiwieswaaierje werd nader bekeken door J. Bollen. Verder vinden wij nog verslagen van excursies en een tabel van H.Henczyk met vergelijking van Latijnse, Duitse en Engelse paddestoelennamen.

Bulletin mycologique et botanique Dauphiné-Savoie 172, 1, 2004

A. Bidaud brengt een oppuntstelling van de slecht gekende *Cortinarius cyanobasalis*, met sporentekening en kleurenfoto, ook van forma *optimoides* en *C. sabaudia*. *Boletus xanthocyaneus* en *B. torosus* worden voorgesteld door A. Estadès en J-C. Deïna, met kleurenfoto's en vergelijkende tabel. J-M. Mongeon bespreekt het genus *Hypomyces* en aanverwante met kleurenfoto's van *H. ochraceus*, *H. lateritius*, *H. luteovirens*, *H. rosellus*, *H. chrysostomus*, *Nectriopsis violacea* en *Papulospora candicans*; verder nog met een tabel van de gastheer situatie en een sleutel tot de Europese *Hypomyces*soorten die op Russulaceae groeien. *Cortinarius repertus* sp. nov. wordt voorgesteld door A. Favre en J. Villard met microtekening en kleurplaten.

Bolletino del Gruppo Micologico G. Bresadola 46, 1, 2003

Deze uitgave is volledig gewijd aan een studie van M. Contu over het genus *Laccaria* in Italië en bevat naast een sleutel en een bespreking van elke soort nog kleurenfoto's van *L. amethystina*, *L. macrocystidiata*,

L. vinacearosea, *L. bisporigera*, *L. lateritia*, *L. pumila*, *L. tortilis*, *L. trichodermophora*, *L. bicolor*, *L. decipiens*, *L. violaceonigra*, *L. tetraspora*, *L. affinis*, *L. purpureobadia*, *L. montana*, *L. laccata*, *L. proximella*, *L. proxima* en zijn forma *mediterranea*.

Documents mycologiques T 33, F 130, 2004

P. Neville en S. Pumarat breken een lans voor de conservatie van de naam *Amanita junquillea*. *Amanita inopinata* is nieuw voor Frankrijk en wordt met kleurenfoto en microtekening voorgesteld door R. Courtecuisse en P-A. Moreau. E. Feriari stelt *Inocybe rennyi* en *I. verbanense* ad int. voor, beide met kleurenfoto en microtekening. A. Laganà et al. bespreken de biodiversiteit van de macrofungi in mediterrane naaldbossen, met een vindlijst.

Rivista di Micologia A.M.B. 46, 4, 2003

M. Chiari en C. Papeti gaan met een 3de bijdrage verder met hun studie van het genus *Lactarius* met

beschrijving en kleurenfoto's van *L. rufus*, *L. alpinus*, *L. glycosmus*, *L. mammosus*, *L. lilacinus*, *L. spinulosus*, *L. helvus*, *L. subdulcis*, *L. quietus*, *L. aurantius*, *L. fulvissimus*, *L. decipiens*, *L. badiosanguineus*, *L. chrysorrheus*, *L. hepaticus*, *L. camphoratus*, *L. subumbomatus*, *L. atlanticus*, *L. obscuratus* en *L. cyathuliformis*. *Tuber bernardini* sp. nov. wordt voorgesteld door L. Gori, met kleuren-, microfoto en microtekening. M. Marchetti en P. Franchi beginnen een studie over het genus *Inocybe* met *I. curvipes*, *I. subcarpta* en *I. juniperina* sp. nov., alle met beschrijving, kleuren- en microfoto en microtekening. In hun bemerkingen over het genus *Melanoleuca* bespreken R. Fontana et al. *M. bataillei*, *M. malenconii* en *M. cognata*, alle met kleurenfoto en microtekening. D. Gioffi en G. Partacini bespreken een vondst van *Lactarius rugatus*, met kleurenfoto en sporetekening. In een 1ste bijdrage over zwammen met medicinale eigenschappen begint R. Marino met *Ganoderma applanatum* en *G. lucidum*, met kleurenfoto's.

Educatieve avonden

De bijeenkomsten gaan door in het verenigingslokaal, de Bioruimte van de UA, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen, aanvang telkens om 20 uur, tenzij anders vermeld. Vóór iedere vergadering is er vanaf 19.30 uur gelegenheid om boeken uit de bibliotheek te ontlenuen.

dinsdag 28 september	Adviesraad: KAMK en mycologie; accenten voor de toekomst.
dinsdag 5 oktober	Cursus microscopie 19.30 u.
dinsdag 12 oktober	Russula's op het zilveren doek. Onze specialist ter zake Guy Le Jeune zal u via een mooie powerpoint-presentatie inleiden in de wereld van de bloemen onder de paddestoelen.
dinsdag 19 oktober	Cursus microscopie 19.30 u.
dinsdag 26 oktober	Raad van Bestuur
dinsdag 2 november	Cursus microscopie 19.30 u.
dinsdag 9 november	10 jaar <i>Cortinarius</i> -werkgroep. Onze <i>Cortinarius</i> -werkgroep heeft er al 10 jaar bloed, zweet en <i>Telamonia</i> 's opzitten. Vanavond krijgt u een rijkelijk geïllustreerde samenvatting van de interessantste ontdekkingen voorgeschoteld door Jos Volders en André de Haan.
dinsdag 16 november	Cursus microscopie 19.30 u. Evaluatie cursus en programma 2005
dinsdag 23 november	Adviesraad: excursies 2005
dinsdag 30 november	Open Bibliotheek-avond. Kom kennismaken met onze bibliothecaresse Pascale Holemans die de nieuwe aanwinsten zal toelichten en snuffel rond in één van de grootste collecties Paddestoelboeken van België.
dinsdag 7 december	Cursus microscopie 19.30 u.
dinsdag 14 december	Een avondje Checklist Myxo's. De Myxomyceten-werkgroep heeft zich dit jaar gebogen over de soortenlijst van Vlaanderen en het Brussels Gewest, met tal van verassing, veranderingen en

ontdekkingen als gevolg. Vanavond mag u meegenieten van de mooie plaatjes en leer wat bij over onze populairste en zeldzaamste Myxomyceten.
dinsdag 21 december Cursus microscopie **19.30 u.**
dinsdag 28 december UA gesloten

Najaarsexcursies 2004

Bijeenkomst voor de excursies telkens om 9.45 uur tenzij het anders is vermeld. Enkel deelnemen aan de namiddagexcursie is mogelijk na afspraak met de contactpersoon of met de fungifoon (zie onder). Deelname aan een activiteit geschiedt op eigen verantwoordelijkheid. De aangeduide reisweg geldt bij vertrek vanuit Antwerpen. Sinds enige tijd beschikt de KAMK over een GSM toestel (de fungifoon) die je toelaat de excursiegroep te bereiken, nadat je deze eventueel uit het oog verloor, of wanneer je wenst aan te sluiten bij een excursie die reeds vertrokken is.

Noteer het nummer: 0494 03 17 44

Zondag 19 september **Nismes.** Bijeenkomst aan de kerk te Nismes. Bereikbaar via de A12 naar Brussel en de E19 naar Charleroi. Via de ring van Charleroi naar de N5 richting Philipville. Even voorbij Mariembourg de N939 naar Nismes
Contactpersoon: G. Lejeune, tel: 03/658.54.31

Zaterdag 2 oktober **Nationale Plantentuin "Domein van Bouchout" te Meise,** bijeenkomst te **9.30 uur** aan de ingang. Bereikbaar met bus Brussel-Londerzeel (L), vanaf station Brussel Noord of via A12 uitrit 3. Lunch of eigen boterhammen in de orangerie van het domein. Dit is een VMV dagexcursie, waarop alle mycologen uitgenodigd worden.
Contactpersonen: A. de Kesel, tel: 03/844.67.27 en/of A. Bogaerts, tel: 02/260.09.20

10 en 11 oktober **Paddestoelententoonstelling** in de lokalen van Kindervreugd in het Peerdsbos te Brasschaat. Bereikbaar via N1 of bussen 63 en 64. Openingsuren van 10 tot 17 uur.
Contactpersoon: G. Lejeune, tel: 03/658.54.31

Zondag 17 oktober **"Catselt" en "Voortberg" te Averbode.** Bijeenkomst op de parking in de dreef voor de grote ingangspoort van de abdij.
Contactpersoon: C. Janssens, tel: 014/21.67.49

Zondag 24 oktober **Militair oefenterrein "Kamp Beverlo" te Leopoldsburg.** Samenkomst aan de ingang van het kamp. Bereikbaar via de E313 tot afrit 25 Kwaadmechelen. Via Heppen naar Leopoldsburg, daar het dorp doorrijden richting Hechtel. De verzamelplaats is ongeveer 500 meter voorbij Leopoldsburg op de rechterzijde aan het richtingsschild "Kamp Beverlo"
Contactpersoon: D. Dewever, tel: 0475/58.36.64

Van 30/10 tot 1/11 Weekend naar Limburg, meer info in deze mededelingen.

Zondag 7 november **"Schildehof" te Schilde,** bijeenkomst op het einde van de Bellevuedreef, voor de ingangspoort van het domein. Te bereiken via de N12 Antwerpen-Turnhout of bus 41. (nabij de herberg "De Loteling")
Contactpersoon: A. de Haan, tel: 03/666.91.34

Zaterdag 13 november **"Prinsenspark" Retie.** Halve dag excursie, daarna gezellig samenzijn in nabij gelegen herberg. Bijeenkomst op de parking van het domein. Bereikbaar via E313, afslag E34 richting Eindhoven, neem afrit 25 Turnhout Oost, dan de N18 richting Retie en daar de N118 richting Geel. Ongeveer 4 B 5 km verder aan uw rechterkant ingang Prinsepark.
Contactpersoon: J. Volders, tel: 014/54.91.44

Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring

De Antwerpse Mycologische Kring werd opgericht in 1946. In 1963 werd het een vereniging zonder winstgevend doel. Zij heeft als doel de mycologie te bevorderen. De Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring organiseert hiertoe excursies, vergaderingen, voordrachten, determinatieavonden, werkweken, demonstratiedagen, tentoonstellingen. Er wordt driemaandelijks een tijdschrift uitgegeven, AMK Mededelingen. Op onregelmatige tijdstippen verschijnt Sterbeekia, een publicatie genoemd naar de Antwerpse priester, mycoloog, kruidkundige en architect, Franciscus Van Sterbeek (1630-1693). In 1991 werden AMK Mededelingen en Sterbeekia bekroond met de Emiel Van Rompaeyprijs voor floristiek. Er wordt systematisch een gegevensbestand bijgehouden over de verspreiding van paddestoelen in ons land.

De Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring onderhoudt ook contacten met andere mycologische verenigingen in binnen- en buitenland. De K.A.M.K. is erkend door de Vlaamse Mycologen Vereniging. De K.A.M.K. bezit een bibliotheek, die ondergebracht is in het verenigingslokaal, de Bioruimte van de UA, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen. Alle leden kunnen hieruit boeken ontlenuen.

Het lidgeld bedraagt 18 EUR per jaar, een gezinslidgeld 20 EUR. Betaling kan geschieden door overschrijving op bankrekening nr. 320-4183209-57 van de Antwerpse Mycologische Kring v.z.w. te Antwerpen. Buitenlandse leden betalen 20 EUR, 22 EUR voor een gezin, indien contant betaald wordt aan André Jacobs, Lode Zielenslaan 35 bus 7 te B-2050 Antwerpen of door overschrijving. Ten gerieve van onze buitenlandse leden geven wij hierbij de IBAN nummers gekoppeld aan onze rekeningen:

000-1415744-29: IBAN BE26 0001 4157 4429 BIC BPOTBEBI

320-4183209-57: IBAN BE09 3204 1832 0957 BIC BBRUBEBB

Bij overschrijving vanuit het buitenland lette men er op dat eventuele kosten toch door de opdrachtgever gedragen worden. Indien dit niet het geval is, dient 27 EUR te worden overgemaakt.

KAMK publicaties

Oude nummers van AMK Mededelingen en Sterbeekia kunnen verkregen worden bij Judith De Keyser, Vaartstraat 102, 2845 Niel, e-mail: judithdk@tiscali.be

Paddestoelenkartering

Secretariaat: Vandeven Emile, Opperveldlaan 14, B-1 800 Vilvoorde, tel: 02/267.74.18,
E-mail: emile.vandeven@versateladsl.be

Raad van bestuur van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring v.z.w.

voorzitter: de Haan André, Bezemheidelaan 6, 2920 Kalmthout, tel.: 03/666.91.34

ondervoorzitter: Moorthamer Freddy, Eyckensbeekstraat 16, 9150 Kruibeke, tel.: 03/744.11.85

secretariaat & ledenadministratie: de Haan Myriam, Bezemheidelaan 6, 2920 Kalmthout, tel.: 03/666.91.34

schatbewaarder: Jacobs André, Lode Zielenslaan 35 bus 7, 2050 Antwerpen, tel.: 03/219.02.78

bibliothecaris: Holemans Pascale, Arthur Matthyslaan 89, 2140 Borgerhout, tel.: 03/322.40.05

andere bestuurders:

De Sutter Joke, Bloemenlaan 15, 2950 Kapellen, tel.: 03/664.94.14

Hendrickx Harrie (redactie AMK Mededelingen), Dalweg 16, 2328 Meerle, tel.: 03/315.87.69

Le Jeune Guy (coördinatie excursieprogramma), Beemdenlaan 67, 2900 Schoten, tel.: 03/658.54.31

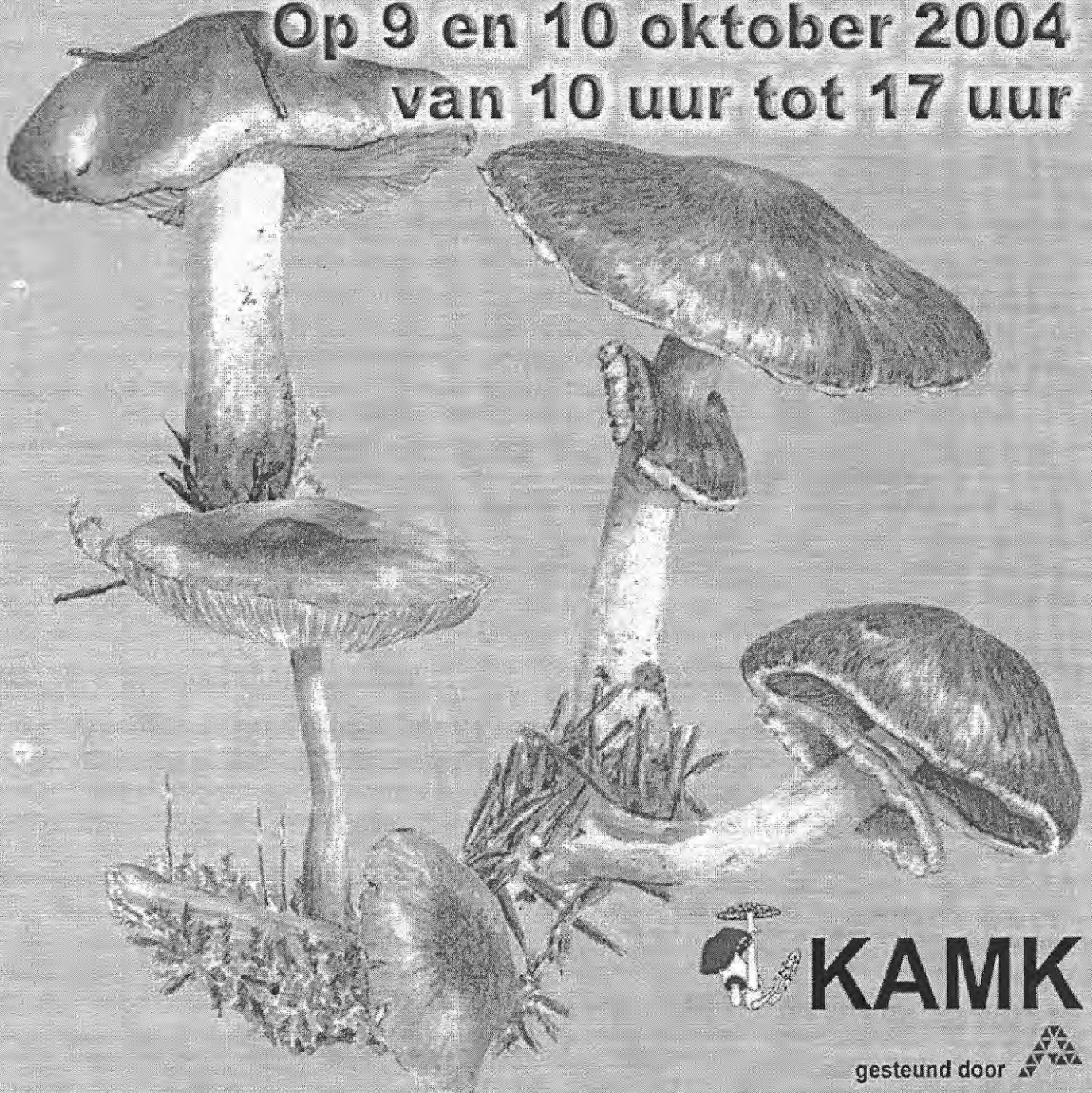
Van de Put Karel, Herentalsebaan 149, 2100 Deurne, tel.: 03/366.37.26

Volders Jos (coördinatie excursieprogramma), Weverstraat 9, 2440 Geel, tel.: 014/54.91.44

Walleyen Ruben (redactie Sterbeekia), Predikherenstraat 37, 8750 Wingene, tel.: 051/65.89.80

Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring
E d u c a t i e v e
PADDESTOELEN
TENTOONSTELLING

Op 9 en 10 oktober 2004
van 10 uur tot 17 uur

KAMK

gesteund door

In het PEERDSBOS - Kindervreugd
Bredabaan 89 - 2930 BRASSCHAAT - Inkom 2 Euro

VU. & Aquarel: P. Holemans A. Matthyslaan 89 - 2140 Borgerhout - Tricholoma equestre - Agaricus sylvaticus - Pluteus leoninus